

CSALÁDI REGÉNYTÁR

A

MÉLTÓSÁGOS ASSZONY

EMBEREI

IRTA

G. BÜTTNER JULIA

A Szent-István-Társulat kiadása

Családi Regénytár.

A katolikus művelt közönségnek egy régi vágyát teljesítette a *Szent-István-Társulat*, midőn *Családi Regénytár* cím alatt új vállalatot indított, mely a maga nemében egyedül álló hazai irodalmunkban. Regényeket és elbeszéléseket nyújt e vállalatban, a legjelesebb hazai és idegen katolikus íróktól, de csak oly műveket, melyek a kath. szépirodalom minden követelményének megfelelnek: kiváló irodalmi becszel bírnak, de egyszerűsége tisztá erkölcsi légkörben mozognak s valódi keresztény fölfogást tükröznek vissza. Valóban égető szükség is van arra, hogy a katolikusoknak oly szórakoztató olvasmányaik legyenek, a melyek sem hitüket, sem erkölceiket nem sértik; melyek szellemüket gyönyörködtetik, de harmóniában is vannak katolikus világnézetükkel és erkölcsi fölfogásukkal. Ezért reméljük, hogy a *Családi Regénytár* kedvező fogadtatásra talál a katolikus olvasóközönségnél, melynek pártolása csak ösztönzésül fog szolgálni a minden áldozatra kész *Szent-István-Társulatnak*, hogy ez új vállalatát minél szélesebb alapokon fejlessze.

A *Családi Regénytár* 10 íves kötetekben jelenik meg, az egyes kötetek ára csinos angolvászonykötésben csak egy korona. A *Családi Regénytár* kötetei megrendelhetők a *Szent-István-Társulat* könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.), valamint minden fővárosi és vidéki könyvkereskedésben.

A «Családi Regénytár»-ból megjelentek:

I. és II. kötet.

Germaine eszménye. Regény.
Irta *Montal Mária*. Fordította
Szentanna. — *D'Arbout* ezredes három párbaja. Elbeszélés. Irta *Beugny d'Hagerne*. Fordította *dr. Rada I.*

III. kötet.

Utak az életben. Elbeszélések.
Irta *Cyprián*.

IV. kötet.

Filemon ezredes. Elbeszélés.
Irta *C. De Lamiraudie*.

Ford. A. *Vilma*. — Hol a boldogság? Elbeszélés. Irta *Minna Canth*. Finnből fordította *Bán A.*

V. és VI. kötet.

Eszter. Eredeti irányregény az alkoholizmus ellen. Irta X. . . grófnő.

VII. és VIII. kötet.

Éliane. Regény. Irta *Graven Agostné*. Fordította *dr. Rada I.*

IX. kötet.

Rajzok a kuruczvilágból. Irta *Kincs István*.

X., XI. és XII. kötet.

A vértanú szellemé. Történeti regény. Irta *Filó Károly*.

XIII. kötet.

Úgy a mint volt. Elbeszélések. Irta *Büttner Julia*.

XIV. kötet.

A Mária-kép. Elbeszélés. Irta *Buol M.* Ford. *Sziklay János*.

XV. kötet.

Anyaföldön. Elbeszélések. Irta *Andor József (Cyprián)*.

XVI. és XVII. kötet.

Don Luis Coloma elbeszélései. Spanyol eredeti után fordította *Jándi Bernárdin*.

XVIII. kötet.

A kékruhás asszony. Irta *Csapodi Istvánné*. — **Psyche lámpája.** Elbeszélés. Irta *Léon de Tinseau*. Fordította *A. V.*

XIX. kötet.

Hricz és az úrfi. Elbeszélés. Irta *dr. Franko Iván*. Fordította *Zsátkovics Kálmán*.

XX., XXI., XXII. és XXIII. köt.

A leánymamák fia. Víg regény. Irta *Kincs István*.

XXIV. és XXV. kötet.

A hiábavaló gazdagság. Irta *Jeanne Mairét*. Francia eredetiből fordította *dr. Rada István*. — **Az utolsó betét.** Elbeszélés. Irta *Mrs. Bartle Teeling*. Angolból fordította *G. M.*

XXVI. kötet.

Falusi történetek. Elbeszélések. Irta *Vértesy Gyula*.

XXVII. kötet.

Az ezer tó országából. Finn elbeszélések. Finn eredetiből fordította *Bán Aladár*.

XXVIII. és XXIX. kötet.

Budai históriák. Irta *Tarczai György*.

XXX. kötet.

A Karassó mellől. Elbeszélések. Irta *Neumayer K. Dezső*.

XXXI. és XXXII. kötet.

Két világ között. Regény. Irta *Andor József*.

XXXIII. és XXXIV. kötet.

Masolino. Regény Zsigmond király korából. Irta *Tarczai György*.

XXXV. és XXXVI. kötet.

Küzdelmek. Olasz regény. Irta *Enrico Castelnuovo*. Ford. *M. Hrabovszky Julia*.

XXXVII. kötet.

A méltóságos asszony emberei. Elbeszélések. Irta *G. Büttner Julia*.

XXXVIII. és XXXIX. kötet,

Sampaulo grófné. Angol regény. Irta *Henry Harland*. Ford. *G. M.*

CSALÁDI REGÉNYTÁR.

A
MÉLTÓSÁGOS ASSZONY
EMBEREI

Írta

G. BÜTTNER JULIA

Budapest
a Szent-István-Társulat kiadása
VIII., Szentkirályi-utca 28.

STEPHANEUM NYOMDA R. T. BUDAPEST,
VIII., Szentkirályi-utca 28.

I.

A MEGFORDULT KOCZKA.

I.

Már szombaton igen megharagudott kerti nap-számosaira özvegy Kerényesy Zsigmondné. El is kergette mind.

De aztán vasárnap már nem lehetett haragudni, mert az Isten napja nem arra való. Az a nyugalomra rendelt nap. Hanem hétfőn, akkor újból előlről lehetett kezdeni a mérgelődést.

Hétfőn korán reggel fölkelte Kerényesyné. Fölvette bokáig érő rövid lódenszoknyáját s ahhoz egy lóden-férfikabátot, bekötötte fejét meleg gyapjukendővel, mert a reggelek még hűvösek, de mivel mégis már a tavasz járta, még egy nagy kerek szalmakalapot is nyomott a fejébe s így indult ki a zöldségeskertbe.

Ott a távol spárga-ágyak közt látta a vén Kristófot hajlongni. Nyilván gyomlált. Kristóf is látta,

hogy az öreg méltóságos asszony kijött újból át-vizsgálni a szombati munkát, de nem sietett úrnője közelébe. A vén kertész öt év óta egészen süket s azóta a méltóságos asszony nem törődik vele. Hagyja a vén szolgát tenni-venni, a mint az akarja, mert hisz úgyse hallaná a korholást. Kristófnak a süketségéből ez az egy haszna van, ez az egy öröme. Csak úgy somolyog magában a vén kertész, ha meglátja úrnőjét, mintha nem is ő lenne süket, hanem az Isten a méltóságos asszonynak vette volna el a hangját az ő békességére.

Azért az öreg méltósága ma se lakoltathatja Kristófot a lusta, rendetlen munkásokért, hanem csak úgy magának kénytelen dohogni, a mint körülvizsgálja a fölászott földet. Eleinte csak dohog, de mihamar belejön a nagyharagba.

— Haszontalan gaz népség! Pénzért ilyen tökéletlen munkát végezni! De hisz ez nem is munka. Mert ásás ez? Mind egyben áll a hant. Csak egyet se ütöttek az ásóval a rögre. És a gyom mind csak föl van fordítva, hogy szépen újra megfogadjon és vígan nőjön fel nagyra! Aztán mintha én csak lopnám a kerti szerszámot, itt hagyják, hogy a harmattól rozsdát kapjon, a hold világa meg az élet vegye...

Föl is emelte az egyik ásót s benyomta a puha porhanyó földbe.

— Olyan, mintha lisztet kevernék s azok a sem-

mirevalók csak nagyolták! S még harsognak az ujságok, hogy a szegény munkás így, a szegény munkás úgy! Munkát kell adni a szegény munkásnak! Munkát adni? Hát van most szegény ember, a ki örül a munkának? Ki szegény most?... Ki..? Szegény vagyok én, a kit fosztogatnak, drága pénzért rossz munkát adnak s ha rájuk szólok, még szájak van, vagy a vállokat rángatják.

Az öreg méltóságos asszony elhallgatott, mert meglátta, hogy totyogva jön utána a kövér inas.

— Kérem, méltósága, egy napszámos. Még nem dolgozott itt, — jelentette nagy kényelmesen.

— No, ha nem azok közül való, küldd ide.

Oda is jött egy csinos legényforma parasztember s nagy illedelmesen köszönt.

— Munkába akarsz állni? — s az öreg méltóságos asszony keményen végignézett a legényen, míg szaporán folytatta. — Nem vagy duhaj, nyelvés, durva? Nem végzel a sok pénzért kevés munkát? Tudsz szót fogadni? Nem okoskodol ostobán a magad fejével?

A legény hallgatta békén, de nem felelt, csak mikor Kerénesyné ráförmedt:

— Nem hallod?

— Igenis, hallom. Csak azt vártam, hogy ha még valamit tetszenék akarni a méltóságának.

— No, hát szófogadó vagy?

— Ha szófogadó vagyok-e? Hisz a feleségem megmondhatja, hogy én tudok szófogadni. Megfogadom én annak minden szavát. Lám, most is ő küldött ide.

— A te feleséged? — s az öreg méltóságos asszony megint végigmérte a legényt. — Ki a te feleséged? Hogy hívják?

— A Borka, kérem alássan. Mindig ő hordja ide a kastélyba a réti epret, meg az erdei szamóczát, de meg futó-szedret meg gombát is.

— Ostobaság. Hozzám egy kis leány hordja mindazt. Nem is veszek mástól.

— Hisz épen az a Borka. De most a farsangon hozzám jött feleségül. A szülői nem is igen akarták őt adni, de azok nem is mindig fogadták meg a Borka szavát, sokszor ellenkeztek is vele. Hanem én kiskorától fogva mindég a kedvében jártam, szót fogadtam neki mindig. Aztán, hogy valami irigyünk a lakodalomkor ránk gyujtotta a házat, hát nagy kárba jöttünk. Azért, hogy a szántást-vetést elvégeztük, elküldött engem a Borka napszámba, keressek meg annyit, a mennyit a házfedélre rákölcsonőztünk. Hát most eljöttem.

Az öreg méltósága míg ezt hallgatta, mintha nevetgélt volna magában.

— Jól van; megfogadlak hát a Borka kedvéért. De utána nézek ám a munkádnak.

És szavának is állt. Sűrűn fölviyázott a napszámosra. Lassúkezűnek találta ugyan, de szófogadásával meg volt elégedve, mert rendes, jó munkát végzett. Pedig délben nem is hoztak utána ételt, csak este, mikor hazament, kapott enni estebédet.

Mikor ezért a méltóságos asszony faggatta, azzal mentegette a feleségét:

— Ki érne rá arra, hogy még utánam is járjon étellel?

— De nem úgy van az, hallod? Mert délután éhesen milyen lesz majd a munkád?

— Eldolgozom én így is. Megszoktam én már azt. Hanem azért szívesen megette, a mit az öreg méltósága a konyhából rendelt neki.

A hét végén szépen békében bocsátotta őt el Kerényesyné, sőt mikor a bérét kifizette, még azt is mondta:

— Meg vagyok veled elégedve, Lukács. Nem vagy friss, de becsületes munkás vagy. Azért föl is emelem a napszámodat és jöjj el hétfőn is.

Hétfőn aztán, mikor kurta lódenszoknyájában, a férfikabátban s fején a kendővel s azon kalappal, az öreg méltósága korá reggel a kertbe ment, már munkában találta Lukácsot.

— No, ez jóra való ember, — gondolta elégedetten, — elkelne ilyen egyformán rendes munkás az öreg Kristóf mellett. Megfogadom esztendei bérre

őt is, a feleségét is, a kis Borkát. Ezek a cselédek már úgy is olyan kövérek lettek nálam, hogy csak akkor mozdulnak, ha engem látnak. No, még akkor is nehezen. Ezek mellett nagyon elkél a háznál még a Lukács felesége is. De eljön-e?

És Kerényesyné apróra kikérdezte Lukácstól vagyoni körülményeit. De azért még nem mondta neki, hogy jöjjön Borkával szolgálatba.

— Mert hátha meghalok, — intette óvatosságra saját magát, — ő meg kimozdul hazulról s eladja a marháját?

De már a másik hétfőig úgy határozta, hogy beteszi Lukácsot is a végrendeletébe, ne legyen annak kára miatta.

II.

Azon a hétfőn, mikor ezt el akarta végezni a napszámossal, nem találta őt reggel a munkánál. Ott állt a nagy gesztenyefa alatt, tunyán maga elé bámulva.

Az öreg méltóságos asszony megharagudott. Itt ez a háladatlan ember, a kinek ő halála esetére négyszáz forintot hagyna, a helyett, hogy most köszönetül iparkodnék, csak lustálkodik, mint valami kérődző állat.

Rá is szólt már messziről.

— Mi az, Lukács? Talán beteg vagy, hogy nem állsz munkába?

— Nem állok én már itt munkába, kérem alásan de soha.

— Otthon lesz dolgod?

— Nem a. De én már világnak megyek.

— Világnak?

— Igen is. Budapestre. Ott fogok dolgozni.

— Ez csak olyan ostobaság tőled! Nagyobb napszám után akarsz szaladni te is? És nem gondolod meg, mennyit fogsz ott költeni? Csak az élelemre is. És majd kapsz paradicsomlevest téglaporból s tésztát gipszből, italt vitriolból. S végül a megtakarított pénzedért agyonvernek, a feleséged meg ottvesz.

— Nem bánok én már semmit, kérem alásan. Olyan vagyok én már, mint a szétbontott kéve. Széthull az eszem mindenfelé.

És Lukács arczczal dült neki a nagy gesztenyefa derekának.

— No, mi az? — kiáltott rá haraggal a méltóságos asszony. — Csak nem ittál már ilyen korán?

— Hogy én? Hisz nem iszom én egyebet víznél soha. Azt a bort, a mit tetszik adni, haza hordom az öregeknek. De engem otthon megöltek, kérem alásan.

— Már micsoda bolond beszéd ez? Mit követél el?

— Én?... én? — és Lukács visszafordult a gesztenyefától s vörösre dagadt szemeivel olyan szomorún nézett az öreg méltóságára, mint egy beteg állat. — Azt tetszik mondani, hogy az aszszony ott vesz?

Az egész beszédből csak az az egy mondat maradt meg a fejében, hogy a felesége ott vész.

— Hogy veszne ott Borka? Hisz nem viszem el. Hadd élje itt a világát mással. Én meg ha ledolgoztam az adósságot a házról, haljak meg ott.

— Ez rossz, bolond beszéd tőled. Ilyenekre nem szabad rábízgatni a hitestársadat. Hát ha aztán elfordul tőled a szive?

— Hisz már elfordult, mielőtt én biztattam volna. Elfordult a szive is, de még a szeme is. Már csak azt látja, a ki el akarta venni, mikor én a katonaságnál voltam. Akkor nem kellett Borkának, most meg csak őt látja, hallja. Pedig ő gyujtotta föl a házunkat is... De hát miért jött hozzám? Hisz ha Bertókhhoz ment volna, én nem gyujtottam volna fel őket. Az Isten nevében ment volna hozzá. Miattam maradhattak volna együtt az Isten nevében. De így...

És Lukács előrángatott mellénye zsebéből egy

nedves kékbabos keszkenőt és nagy zokogással törülte szemét.

Az öreg méltóságos asszony összeránczolta a szemöldökét.

— Ostoba, épen azért nem fogsz elmenni! — itt egyet gondolt. — Hanem tudod mit? Eljössz hozzám szolgálatba a feleségeddel együtt. Azzal egyszerre vége szakad minden bajodnak.

De Lukács csak a fejét rázta.

— Te ügyefogyott! — támadt rá türelmetlenül az öreg méltósága, — hisz mondom neked, hogy ha nálam lesztek szolgálatban Borival, akkor végeszakad minden bajnak. Arra az esetre pedig, ha meghalnék, négyszáz forintot hagyok rád.

— Minek az nekem? Ha itt maradok, ha elmegyek, én már nem élhetek, én már elemészttem magam.

— Mit mondasz?

— Elölöm magamat az asszony mián, — zokogott Lukács.

— Elölöd magad? Azt mondd, hogy előlöd magadat! — támadt rá fölháborodva az öreg méltósága s a gesztenyefához támasztott egyik rózsakarót megragadta. — Te! úgy vágok mindjárt végig rajtad ezért a bűnös szándékért, hogy elmegy a kedved még a gondolatától is! Mi a te keresztényi kötelességed? Nem az-e, hogy az asszonyt

visszatérítsd a becsülethez? Majd adok én neked halált! El akarsz kárhozni és kárhozatba hagyod menni a feleségedet?

Lukács csak még jobban lehajtotta nagy bús fejét.

Kerénesyné haraggal toppantott.

— Verd meg mindakettőt! Mindakettőt verd meg! Eredj, verd meg őket! Nesze, ezzel a karóval!

De a fiatal paraszt csak a keszkenőjét szorongatta markában és nem buzdult föl.

— Megyek már, kérem alásan, elmegyek innen, — mondta csöndesen. — Istennek ajánlom! — azzal elfordult és elment.

A méltóságos asszony pedig eldobta a rózsakarót, de még fejről a nagy szalmakalapot is földhöz vágta, úgy megharagudott.

III.

Mikor más évre újra tavasz lett özvegy Kerénesyné kertjében, a régi haragok is megújultak. Mert a napszámosnépség nem javult, de még rosszabbodott. Épen úgy csalták most is őt és a földet a rossz munkával, mint a mult évben.

Egy hétfőn reggel aztán ismét jelentette az elhizott inas, hogy itt a Lukács, megjött már Budapestről és munkába akar állni.

A méltóságos asszony nagyon megörült. Azóta nem hallott se Lukácsról, se a feleségéről semmit s épen olyan jó szándékkal volt hozzá most is, mint akkor. Igen, megfogadja a süket Kristóf mellé segédnek. Hisz a mit nem tud, majd hozzá tanulja még.

Lukács ott várt a kert elején a nagy gesztenyefa alatt. Az öreg méltóságos asszony szívesen jött hozzá, de a közelben rá nem ismert. Hetyke legényt talált ott, kopott nemzetközi ruhában, ki egy talárlényi tükörkében hol az egyik, hol a másik bajuszát nézegette és csak akkor tekintett föl, mikor az öreg úrnő megszólította.

— Hát — kérdé kételkedően, — te volnál az, Lukács?

— De én ám, — nevetgézett vígan rá az a Lukácsforma ember. — Megjöttem. Mert szolgálatba akarok állni, olyan föltételek alatt, mint a hogy ön mondta.

Az öreg méltóságos asszony bámulva nézett rajta végig.

— Akarsz? És azt mondod nekem «ön»? Nem tudod ki vagyok én? És milyen titulus illet meg engem?

— Hát már mi oda lent Budapesten nem czimezzetünk senkit.

— Senkit? Te szamár! Hát nem püspök ott is

a püspök? Mindenkinek meg kell ott is adni a megillető czimet. Csak a tolvajoknak nem adják meg az állásuk után járó titulust.

Lukács elröhögte magát.

— No, annyi igaz, hogy azt nem mondtuk: tolvaj úr.

— És ott talán a munka felől is tanultál valami újat?

— Tanultam bizony. Csak úgy állok szolgálatba, ha nyolcz órai munka, nyolcz órai multság és nyolcz órai pihenés lesz. És csak magam lennék itt, az asszony maradjon otthon.

— Hát a feleségedet nem hoznád magaddal? — kérde veszedelmes nyugalommal a méltóságos asszony. — Talán Borka nem akar ide jönni veled?

— Dehogya is nem. Inkább nagyon szeretne. De megfordult a koczka. Nem hallgatok már rá. Se rá, se senkire. És ha valamit szeretne az asszony, én csak azért se teszem meg. Ha rám szól, vágom a hátához, a mi a kezem ügyébe esik.

— Aztán az már csak úgy elmegy neked?

— Fordult a koczka! Akkor parancsoltak velem, most már kérnek, könyörögnek, ha káromkodok és verek mindent a falhoz, meg még a hátukhoz is. Kérnek, könyörögnek mind. Aztán úgy dolgozok, a hogy akarok és annyit, a mennyit akarok.

— Ugy, Lukács?

— Ugy ám. Hát ide is azért jöttem, mert nem akarta se a feleségem, se az anyja. Mert hogy van munka otthon is hajnaltól napestig.

— Ugy, Lukács? — s az öreg méltósága erősen ránézett a parasztra.

— Hát már most meg akarnék szerződni. Nyolcz órai munka, nyolcz órai mulatság, nyolcz órai pihenés.

— És úgy fogsz dolgozni, a hogy akarsz?

— Úgy.

— Más kívánságod nincsen?

— No, meg akkor úgy volt, hogy testamentom szerint még négyszáz forint is fog nekem járni. Hát most úgy akarnám, hogy egyezer forint legyen a testamentomban. És az az egyezer forint is benne legyen a szerződésben.

— Más kívánságod nincsen? Csak add elő egybe, hadd hallom.

— Más?.., más?... — Lukács elbizottan forgatta ide-oda a fejét. Nem tudta, ne kérje-e még a testamentumba a kastélyt is a kerttel.

— Hát a miért itt szolgálatba állnék, azért még külön...

Megakadt, nem jutott eszébe, mit követeljen még.

— Nem kéne a ruhám, a kabátom meg a kalapom? — tört ki Kerényesyné haragja. — Te elbolondított bolond! Te budapesti számár, te! Nem

akarnád a szent István koronáját, meg a palástját és az ország almáját? Takarodjál! Megfordult nálam is a koczka! A te koczkád. Minden, a mit mult tavasszal ígértem, akkorra szólt, mikor még volt eszed. Becsületes paraszt eszed. De most már számár vagy és bolond és gazember. Dobjátok ki! Ki vele! — rivalt az öreg méltóságos asszony az ott dolgozó napszámosokra.

Kettő rögtön kivált közülök és nagy készséggel kilökték a megfordult koczkát.

II.

A NYOMORÉK.

Az öreg méltóságos asszony korán kelt, gyorsan megreggelizett, aztán lement a kertbe.

Éjjel nagy nyári záporos-vihar támadt, felhőszakadásnak is beillett. S reggel korán fölüzent az öreg kertész, hogy bajok estenek a zöldséges kertben.

Ezeket a bajokat akarta számba venni Kerényesyné — no és kellőleg haragudni értük.

Magára borított valami furcsa vízhatlan esőköponyegfélét, olyat, a minőt a levélhordók viselnek. Annak a csuklyáját a fejére húzta. A csuklya hegyébe jött az ócska szalmakalap. Himzett papucsaira gummi-sárczipőt húzott s így fölruházkodva indult a kertbe.

Ott még a fák lombjáról most is csepegett az éjjeli eső s az utakon víztócsák csillogtak.

Bizony, a zöldséges kertben igazán «bajok este-

nek». Az öreg Kristóf nyögve mutogatta. Iszap feküdt ott mindenen. Az ökölnyi ananász-epreknek még a levele se látszott.

A magas deszkapalánkot döntötte meg ott a vihar, azon omlott be az ár az istenáldására.

Kristóf annak nagy kárát vallotta. — Mert húsz év óta hiven megosztott minden jót, a mi a kertben termett, a mosónővel, amint azt a hozzá fűzött igaz barátság kívánta. S ez idő óta az ananász-eper java is mindig a víg Rózié volt. És most mit visz Rózinak a vörös borhoz, a mit a kövér Ferencz inas hoz majd oda, estére?

— Hhaj, haj! — nyögött Kristóf búsan. — Most már nincs. Csak ezek az eprek voltak. Mit viszek Rózinak a Ferencz vörös borához?

Süketen, a minő volt, főnszóval gondolkodta szívbeli töprengéseit. A mit a méltóságos asszony nagy méltatlankodással vett számba. És a kövér Ferencz inas fölött is ettől borult be aztán az ég.

— Onnét-e! Onnét dült be ez a gyalázatos sár mind! — mutogatta a bedőlt magas deszkapalánkot Kristóf.

Ott épen már emelgette is az egyik oszlopot három munkás, a negyedik meg kívülről rendelkezett: Hozám dűtsétek. Arra tartjátok!

Mikor az öreg méltóságos asszony oda ért, már nem hallatszott a szava. Valaki kalapálásba fogott

túlhan. Az útszéli kövön egyengette az elgörbült szögeket. — Gyors ütemben hallatszott kalapácsának verése a vasra.

— Ki az odaát? — kérdezte az oszlopot támogató három embertől.

— A Zsivora Pétert hívtuk el segítségül, kérem alássan. Az olyan ácsféle, hát hogy majd intézni fogja, hogyan csináljuk.

— Hová való?

— Itt a szomszéd faluban lakik, a nyomorék.

Az öreg úrnő föl pattant.

— Nyomorék? Hát minek hívtatok ilyen munkára segítségül béna embert?

— Nem béna az, — röhögött fejét az oszlopra hajtva a legfiatalabb, még bajusztalan legény.

— Ha nyomorék, hát béna. Te buta.

— Dehogy béna az, kezét csókolom, — szólalt föl az öregebb. — Épkéz-láb ember Péter, csak afféle nyomorék, mint az a kis madár ott la.

És a napszámos egy kicsi karcsú madárkára mutatott, a melyik ott ugrált a közeli arany-mirabella sűrű leveles ágain és finom okos fejcskáját ideoda forgatva, halkán énekelt. De a közben szaporán szedegette az apró hernyóságot.

— Hisz az a kis bokorbúvó madárka épen nem nyomorék. De szép, ép és igen okos kis teremtmény, — méltatlankodott az öreg mél-

tóságos asszony. Látod, most is hasznos munkát végez?

— Már minálunk ezt a madarat csak úgy szokás hívni, nyomorék. Mért, mert olyan nyomorék esze van, hogy a más madár tojását is kikölti és föl is neveli az idegen porontyot. Ép észszel nem is tenné meg. Hát nyomoréknak hívjuk. Oszt a Péterre is úgy maradt rajta a madár neve, hogy ő is úgy neveli a más porontyát, mint az a madár a kakukkét.

Az öreg méltóságos asszony sűrű szemöldökei alól épen nem jóakarattal nézett a napszámosra.

— Miféle idegen porontyot nevelt föl ez az ács?

— Ha ács volna, — felelt parasztkitéréssel a napszámos. — De nem az, csak olyan, a ki mindent megpróbál, hogy akármivel többet kereshessen.

— Mikor más pihen, ő akkor új munkába fog. Nincs annak magának való esze, azért nyomorék, — bizonygatta nevetve a harmadik munkás.

— Este kanalat farag, kosarat fon, meg szalmából mindent, csak hogy keressen a sok kakukkgyerekekre, — röhögött a fiatal legény.

— Hány van neki? — kérdezte az öreg úrnő.

— A magáé négy. De van a feleségének még kettő.

— No, az elég.

— Dehogyan volt az neki elég. Pedig már a nagy munkától úgy megfakult a képe, mint az áztatott kender. Oszt meg a huga, meg a sógora összeszedelőztek, hogy mennek Pestre szerencsét próbálni. A kétgyereket meg itt hagyták Péterre. Mert hogy a nagy városban majd nem lelnek helyet a két kolonczzal. Hisz fizetni fognak inkább értük. De pedig mióta elmentek, mintha vízbe mentek volna, úgy semmit se tudnak róluk.

— Persze, hogy ne fizessenek, — nevetett a másik.

— E télen meg a kisebb huga halt el s hogy nem maradt utána semmi, csak egy pólyás kised, a bíró magához hívatta Pétert s rávette, hogy partolja el a kis gyereket. Mert hogy atyafia, hát kötelessége is. Kap érte egy forintot hónapjára. Hát nem elfogadta? Pedig ha rá nem áll, másnak három, de még öt-hat forintot is fizetett volna a falu.

Ezen aztán úgy nevettek, hogy a fejük lógott s nekidültek az oszlopnak.

Az pedig, a ki fölött nevettek, szapora ütésekkel egyengette ott künn a görbe szögeket.

— Aztán hogy győz annyira keresni? — kérdezte a méltóságos asszony.

A napszámosok újból neki álltak a nevetésnek.

— Azt ő tudja, hogy győzi. — Csak megy a munkának, mint a szél az erdőnek...

— Elbirja azt a nagy gondot?

— Azt mondja, ha mán sok, hát zsákba rakja, oszt fölviszi a padlásra. Van mán neki négy zsákkal, az ötödiket elvitte a tolvaj. Mert azt hitte dió, úgy zörgött a gond, a hogy bolygatta.

És a legény, míg ezt beszélte, csak úgy rugdalt hátrafelé nagy nevéttében.

— Hát vigan végzi a nyakába szakadt munkát?

— Csak olyan vigan szomorún, mint a kit muzsika szó mellett akasztanak, — vihogott a legény.

Az öreg úrnő nem kérdezett többet, ott maradt, míg a palánk rendbe jött. Pedig soká tartott, mert Péter sorba végigütögette a szögeket a beomlásos helyen.

Aztán bekerült s itt is nézte, kopogtatta a vasneműt a palánkon. A napszámosok vele mentek kapákkal és igazgatták a kerítés tövét.

A méltóságos asszony mindig nyomában volt Péternek. Nézte a munkáját, de figyelte is, mint évődnek vele a többiek. És azt is, hogy az meg csak hallgatja harag nélkül a csúfságot és csak nevetgél fakó bajusza alatt.

Egyszer aztán odaszólt a méltóságos asszony:

— Péter.

A munkás letette a kalapácsot, levette kalapját s följött a palánk mellől a homokos útra s szép rendben megállt,

— Igaz az azokról a gyerekekről? Hány van?

Péter fölnezt az égre, kezét könyökére tette, aztán elszámolta; négy az övé, kettő az asszonyé, kettő meg az öregebb hugáé, egy a meghalté.

Ezzel menni akart a munkához.

A méltóságos asszony ráfordult.

— Itt állj. Beszélni akarok veled. Hát odébb, később, mi lesz azokkal a gyerekekkel? Ha majd nőnek, növekednek és mindig több kell nekik?

— Valahogy majd csak felnőnek a kezem után.

— De te elpusztulsz a sok munkában, gondban. Nem bírod ki addig. Elpusztulsz.

Péter megint fölnezt a magasba.

— Akkor persze kivesznek ők is, ha én nem bírnám. Vagy az talán jobb is lenne, ha az Úristen arra segítene?

— Mi? hogy te elpusztulj? No, épen az kellene. Te bolond, azt hiszed, hogy az Úristen talán terített asztallal vár odafönn? És te talán azért szeded össze azokat a gyerekeket, hogy majd jutalom jár érte neked? Talán azért még itt a földön vársz valami nagy jutalmat az Istentől?

— Miért? — csodálkozott Péter.

— Azokért a gyermekekért. Talán gazdagságot vársz érte? Talán kéred is az Istentől?

— Már hogy kérném? Hisz az Úristen tudja,

hogy az a gyerek mind rám tartozik. Így, vagy úgy, de rám tartoznak. Miért fizetne hát nekem az Úristen tartáspénzt a gyerekekért? Munkát meg mindig ad. Mikor üres a két kezem, akkor elküldi világosságát, hogy az embereknek meg kell látni engem. Bajuk esik, aztán kenyeret kell nekem azért adniok, hogy segítsek rajtuk.

— Úgy, hát az én kertem kerítése is azért dőlt be, hogy a kilencz éhes gyomor megteljék érte?

— Úgy lesz, — nevetgélt Péter fáradt nevetéssel. — Holnap éheztek volna. De egy napra való ételmet megint adott az Isten.

— Az én zsebemből adta.

Az öreg méltóságos asszony is nevelve nézett Péterre.

— Igen, Ő akarta így, — bólintott rá Péter. — Mert az öreg Kristóf lélekszakadva jött értem. Pedig ő olyan lusta, hogy ha az Isten nem küldte volna, hát bizony nem szaladt volna úgy.

— Persze, hogy nem, — kaczagott Kerénesyné. — Persze, hogy az Úristen kergette Kristófot. De hát ma még engemet is korán fölkellett az égi világosság és kihozott ide meglátni, hogy nem győződ már soká a te kilencz éhesednek tömni a száját olyan munkával, a mi csak itt-ott akad. Te neked állandó munkába kell állnod. S ha

már úgy kell lenni, hát nálam maradsz. Megfogadlak Kristóf mellé segítségnek.

Péter az utolsó szavaknál elképedve nézett a méltóságos asszonyra.

— Lakást kapsz, konvencziót és készpénzfizetést...

Itt egy kicsit megállt az öreg úrnő, mert a pénzzel takarékosan bánt. De az égi világosság nyilván megjelölhette az összeget is, a mit Péternek Isten nevében adni kell. — Mert nagy lélekzetvétellel mondta ki:

— No, hát készpénzfizetésed több lesz, mint a Kristófé, a ki csak egyedül van.

Péter ott állt kezében a kalappal s nem szólt semmit.

— No hát? — mordult rá az öreg úrnő. — Mi lesz?

Akkor Péter csak elfordult, mintha szégyenlené, hogy a képén végigfut a könny és úgy hajolt le az úrasszony kezére.

Valamit mormogott is, hogy minden, de minden az Úristentől van, a ki lám, bőven fizet a gyerekekre. Jól kiérteni nem lehetett. De a könny, a mi a méltóságos asszony kezére esett, elég érthetően beszélt.

— No persze, hogy az Istentől van minden, te bolond! Hogy is lenne másképp, hogy egy olyan

tanulatlan embernek, mint te vagy, én annyi tenger pénzt adjak, már akárhogy is fogsz majd te iparkodni és hű lenni és mindent megtanulni? Hogyne lenne az az Istentől, mikor ti munkások rólam azt mondjátok, hogy addig nézem a krajczárt, míg fillér lesz belőle.

És az öreg méltóságos asszony úgy nevetett, hogy a könye hullt a kaczagástól. Talán egyébtől is.

III.

PÉTER FELESÉGE.

— Mióta a Péter beszivárgott ide, azóta nincs a becsületes embernek semmi tisztessége ennél a háznál.

Ferencz, a kövér inas panaszkodott így a konyhában, valahányszor a pinczéből fölhordott palackos vörösborral be kellett neki számolni a méltóságos asszonynak...

Ezzel bizony beborult az ég Ferencz fölött. Csak addig ugyan, míg kieszelte, hogy a pinczeajtó mellett levő bádogcsatorna öblében is lehet hagyni a lopott üveget.

Segíteni hát tudott magán, de azért a méltatlankodó dohogást és leszólást nem hagyta abba. De már hogy is hagyta volna abba, mikor sérti az a becsületes cselédet, hogy ha nem lophat!

— Mindennek Péter az oka, — dünnyögött Kristóf is. — Csak Péter eszelte ki, hogy szegény

víg Rózihoz nem mehet üres kézzel az ember. Csak ő rontja a békeséget a háznál.

A szakácsné is haragudott, mert a víg Rózihoz ő is eljárt mulatni, Ferencz kedvéért.

— Mit ássa az a gyütt-ment szegény Ferencz sirját? Hisz Ferencz már úgy bánkódik, hogy ott hagyja még a nyúlpecsenyét is. Miért férfiak magok, ha el nem pusztítják azt az idegent, míg mindnyájunk alól ki nem mossa a földet?

— Hátha úgy csinálnánk, hogy lopott? Valami ezüst holmit, a mit meg is találnának nála eldugva? — vélekedett Kristóf.

→ Ostobaság! — fitymálta az eszmét Ferencz. — Az már csak a mesekönyvekbe való. Most a vizsgálóbíró mindjárt azt kérdi: ki az ellensége? És kifundálja, hogy az akarja elveszejteni.

A szobaleány hegyes kontyát még hegyesebbre húzta s kényes orrhangon kérdé:

— Ki ajánlotta be azt az embert ide? Mert az a mi rosszakarónk.

— Már megkérdeztem őt, azt mondta: a legislegnagyobb úr.

— No, az a püspök lesz. Akkor pedig hiába is csinálnánk meg, hogy lopott a Péter, mert a püspök bizonyosan letett érte vagy ezer forint kácsiót. Mást kell hát vele tenni. De mit? — töprengett a szakácsné.

De mit? De mit? — kérdezték aztán egymástól egyre-másra. Míg aztán egy vasárnap Ferencz diadalmasan jött meg sétájából. Rögton maga köré gyűjtötte szövetségeseit s elmondta nekik, hogy a szomszéd faluban volt, a hová Péter való. Ott kutatott utána; de nem hiába! Mert meg is tudta, hogy Péter be volt zárva lopásért. Rövid ideig, de be volt zárva.

Ezt a nagy örömet még a Kristóf süket fülébe is beharsogták.

— Ez! ez kellett nekünk. Persze a tolvaj! — méltatlankodott Kristóf, kinek most a gyümölcsről be kellett számolni. — A tolvaj, az leskelődik a becsületes ember után, az árulkodik.

— Most azt meg kell mondani a méltóságos aszszonyynak. Hadd tudja meg, kit vett ide közénk! De ki mondja meg? Ki?

Erre nem siettek kínálkozni. Utoljára is a szakácsné vállalta el, gyöngéd tekintetekből a kövér Ferenczre.

Másnap reggel aztán, mikor a méltóságos aszszonytól az egész napi étkezésre kikapta a rendeletet, még tovább is csak ott maradt állva az ajtónál.

— Mit akarsz még? — kérdezte Kerényesyiné.

— Hát azt kérném, kezét csókolom, ha az élőkamrák ablakára új vasgáter jönne. Mert ez a régi rozsdás gáter félős mostantól fogva.

— Miért félős most egyszerre?

— Hát a Péter miatt, kezét csókolom. Az olyan betörőtolvaj nem birja abbahagyni, ha egyszer hozzászokott a lopáshoz.

— A Péter betörőtolvaj? — kiáltott rá a méltóságos asszony.

— Igenis az. Tudja azt az ő falujában mindenki. Hisz be is volt zárva. Nem tudom, nyolcz hónapig, vagy nyolcz esztendeig. Azért félős az a rozsdás gáter, mert könnyebben kitörheti; — és a kövér szakácsné kitepegett az ajtón.

Az öreg méltóságos asszony csöndes haragra gerjedt.

Nem szokott elsietni semmit. És lám, a Péter fölfogadását mégis hogy elsiette! Megfogta őt annak az egyszerű embernek a családi szeretete és az a csöndes önfeláldozása. Pedig hát ezek nála állati tulajdonságok is lehetnek, mint a hogy állati tulajdonság: a rablás, a lopás.

A megfélemezhetetlen tolvaj és rabló állatokat pedig özvegy Kerényesy Zsigmondné meg nem türte színe előtt. — És Péter most egyszerre ezek közé esett le. Azért el kell innen neki is pusztulni.

Ennek a végrehajtásához a méltóságos asszony meg akarta keményíteni a szívét. De kényelmetlen volt neki ez a dolog az égi világosság miatt. Miért

is nem mutatta meg neki az égi világosság azt is, hogy Péter már egyszer megbotlott?

Akkor Kerénesyné el sem indult volna a könnyörületesség útján. Ugy sem tartozott azok közé, a kik fölemelik a földre esett embert. Megkövetelte, hogy a bűnös fölkeljen, de a kezét sohasem nyújtotta, hogy fölemelje.

Most kelletlen mérgelődéssel járt le s föl a szobában, széltében rengő lépésekkel.

— Előbb mindent apróra meg kell tudnom. Aztán valamikép elindítom innen. Valamikép, valahová betudom — s eszébe jutott az öreg püspök.

Elnevette magát.

— Majd úgy jár Péterrel, mint a Hugo Viktor püspöke Valjean Jánossal.

Ezzel a gondolattal leindult az öreg méltóságos asszony a zöldséges kertbe. Három munkás dolgozott ott a Péter falujából.

Végignézte őket erősen s az idősebb Kős-Felkér Jánoson akadt meg a szeme.

El is hivatta a külön álló nagy cseresnyefa alá. Ott leült az úrasszony egy kerti padra.

Kős-Felkér János hozzá ballagott s tisztességtudással várta a parancsot.

— Hát Kős-Felkér János, mi van a feleségeddel? Elhagyta a hideg?

— Igenis, el. Miótától azt az orvosságot kapta

itt a kastélyban, azótától nem igen járt rá. Csak egyszer gyűtt meg. Akkor azt javasolták: vigyem a vízhez és mikor belénéz a sebes vízbe, lökjem be.

— Belökjed? Megbolondultatok? — ripakodott rá a méltóságos asszony.

A napszámos zavarában öklével kétfelé törülte bajuszát.

— Ugy javasolták, kérem alássan. De meg hogy húzzam is ki mindjárást.

— És te belökted? — s a méltóságos asszony arcza olyan piros lett, mint fölötte az ágról lecsüggő cseresnye.

— Belöktem, kérem alássan. De ki is húztam rögvest, már a mint meg volt hagyva.

— És mit mondott az asszony? — mordult rá Kerényesyné.

— Hát szóval nem mondott semmit, mert meg volt ijedve. De azt gondolta, hogy megtréfáltam, hát úgy vágott pofon, hogy majd kiugrott a szemem.

A méltóságos asszony víg nevetésre fakadt.

— No és használt aztán?

— Használt, kérem alássan. A hideglelés ellen használt a nagy ijedése — nevetett a napszámos is, örvendve, hogy az úrnőt megnevettette. — De az asszony azóta nagyon is rám kapott. Most is majd kijut nekem, hogy nem hoztam vissza az

orvosság maradékát. Mert úgy gondoltuk, ne vesz-
szen az se kárba, hadd használjon másnak is.

De már ekkor a méltóságos asszony nem nevet-
tett, nem is hallgatott rá, csak Péter dolgát forgatta
az eszében.

— Kős-Felkér János, megmondod te nekem az
igazat, ha én az igazat akarom tudni?

A paraszt rábólintott.

— Meg én, kérem alássan. Mert a hazugság nem
hasznos. Ha az ember egyet mond, hetet kell
utána hazudni, hogy valahogy rendbe legyen a
beszéd. És még se lesz rendbe.

— No, hát mondd: mi van a Zsivora Péterrel,
Igaz, hogy...

Itt megakadt az öreg úrnő. Egyszerre nem hitte
már, hogy Péter betörő tolvaj lenne és nyolcz hó-
napig vagy nyolcz esztendeig lett volna bezárva.
Talán csak lopott és nyolcz napra itélték el? — e
szerint kérdezte hát tovább:

— Igaz, hogy Péter lopott és törvény előtt volt
a miatt? És el is volt zárva?

— Az igaz, hogy el volt zárva — bólintott rá
Kős-Felkér János.

Az öreg méltóságos asszony fölkelt és el akart
menni. De mert még nem intett a munkásnak, hogy
elmehet, az hát csak állt, mint a czövek. Állt előtte
vigan nevetgélve.

— Mit nevensz azon, ha valaki el volt zárva? — mordult rá Kerénesyné. — Mi van azon nevetni való?

— Nem azon nevetek én, kérem alássan. De azon még most is mindenki nevet nálunk, hogy a Pétert más mián zárták el.

— Más miatt? Hát ki miatt?

— Ugy volt az, kérem alássan, hogy a Péter akkor csakhogy épen megházasodott. A felesége még nem is viselte mind a sok cifra holmit, a mit magának összevásárolt. Mink akkori legények nem is hivtuk őt csak cifra Katának. De az asszonyok meg csak lusta Katának. No, mert a dologra lusta is volt és abból került a baj is. Nem járt ki megkapálni azt a kis feles földjüket se, azt is csak a Péterre hagyta. Azután mikor zsenge kukoriczáért ment, megtévesztette a földet és a szomszédét szedte meg. Az meg ott kapta és megtépázta Katát, a hamvasát is elvette, de még a selyemkendőjét is lerántotta a fejről, de még be is panaszolta a birónál.

— No és? — sürgette a méltóságos asszony a lassú beszélőt.

— Hát azután a biró hivatta is. De az asszony nem ment el, csak Péter és mindenkép magára akarta venni az asszony hibáját. A biró meg csak mutogatta a hamvast meg a fejkendőt. Hanem Péter addig kérlelte a birót, míg az ráállt, hogy hadd

záródjék be a felesége helyett Péter, nyolcz órára. Mert hát az asszony azt mondta: ha őt zárnák el, föl nem vehetne egyet sem az új bársony szoknyái közül, mindjárt a szemére hányának és kinevetnék, hogy be volt zárva.

— Azt nem bánja, ha Pétert nevetik s az ő szemére hányják?

— Nem a. Pedig nevetjük még most is. Mert a Kata hányta legelőbb is a szemére.

— Hogyan? — csodálkozott Kerényesyné.

— Hát úgy, kérem alássan, mikor összeszólalokoztak azon, hogy az asszony egész nap ki nem eresztette az éjszakára bezárt tyukokat. Neki az is dolog volt, hát megvárta vele Pétert. Akkor az rászólt, hogy mért éhezeti a baromfit, Kata meg úgy fölcsattant, hogy még a szomszédok is meghallották, mikor szemére hányta Péternek: nem hiába voltál te bezárva! De én nem voltam soha bezárva, mint te!

Kős-Felkér János száját széthúzta a nevetés, mikor sipító hanggal utánozta is az asszonyt.

— Meddig volt Péter bezárva a felesége helyett? — kérdezte megkönnyebbülten az úrnő.

— A bíró azt mondta nekünk: hadd üljön az a bolond nyolcz órát. De csak vasárnap templom után ülte le, hogy hétköznapi dologba mehessen.

— Jól van, Kős-Felkér János, köszönöm; — s

az öreg méltóságos asszony intett és a paraszt visszaballagott a munkához, ő pedig megnyugodva, kényelmesen ment föl a kastélyba.

És a cselédség nagy csodálkozására Péter nemcsak megmaradt helyén, de a méltóságos asszony még el is rendelte, hogy Péternek békesége legyen a házban...

— Mondtam én, — haragudott a szakácsné; — úgy-e, mondtam? S hogyha a püspök szerezte be ide azt az embert, akkor nagy kációt tett le érte. S akkor bizony el nem küldi őt a méltóságos asszony, hanem használja azt a pénzt.

IV.

NEM HIÁBA ÉLIÁS.

Azt tartják, a tél senkinek sem barátja.

Özvegy Kerényesyné épen ellenségének tartja. Sok rosszat is hoz rá a tél, valahányszor csak eljön. Elhozza majdnem mindig az influenzát; mindenféle fej- és fülzaggatást; néha tüdőgyuladást és különféle fokú hurutot. Sőt egy ízben elhozta az izomgyuladást és még az ízületi csúzt is.

Pedig az ízületi csúz rémes valami.

Egy kemény természetű lovassági tiszt, a vitézség érdemkeresztjével dekorálva, úgy emlegette az ízületi csúzt, mint életének legszörnyűbb esetét.

— Ordítottam és a könyeim hulltak. Imádkoztam és káromkodtam. — A kardomért kiáltoztam. Meg akartam ölni valakit. S a doktort biztosan megölöm, de a lábam nem mozdulhatott és a kezemből minden kiesett. Azt mondták később, hogy olykor meg is voltam örülve. Nos, hát ez az

üzületi csúz! A mi, ha akarja, eltart félesztendeig is ezerféle kín-variációkkal...

Így a kapitány.

Kerényesyné ezt a baját nem emlegeti. Nem is e végett dohog a téltre és nem is ezért tartja ellenségének.

Hanem mert a tél rendesen nagyon megnyomor-gatja a régi kastélyt. A nagy havat úgy ráhordja a fazsindelyes tetőre, hogy az nyög és ropog alatta. A kemény fagygyal meg lefeszeti a falakról a vakolatot. Úgy minden tavasszal megtáskásodik a vakolat s aztán lehámlik és nyárig alulról félig tarka a kastély fala.

Pedig akkorra már mind szétszalad a kőműves-féle ember s csak az olyan marad, a kit még a megkezdett munkából is elszokott kergetni az öreg méltóságos asszony.

Mikor Péter a kastélyba került, rábították: hozzon kőművest a nyári javításhoz.

Előbb csak bejelentette, hogy nincs más, csak a Gombás görbe Lajos. Kerényesyné kezével intett.

— No, ugyan. Úgy hallottam, hogy összedül utána a fal.

— Már a mit ő épít, kérem alássan? — somolygott Péter. — Nem épített az talán soha a földtől falat. De a vakolást jól végzi. Hanem más van a Gombás görbe Lajossal.

— Mi ?

— Szája van. Úgy, hogy be sem zárja, kérem alássan.

— Talán csunya beszédü ?

— Nem a. Inkább szép szavú. Hanem csak mindéig magamagát tisztöli. A tisztességgel nem tud betelni.

— No, az nem baj.

— Igenis; — nevetgélt Péter; — de mindéig másokkal tisztölteti magát. Meggyújtatta az magának a szentelt gyertyát már talán tán a királylyal is.

— Majd lesz gondom rá, hogyha meggyújtja, el is fujja; — mormogott a méltóságos asszony. — Hát elhíhatod.

De másnap elképpedt, mikor a térdtől kétfelé csavarodott lábú embert meglátta.

— Hogy fogsz te a létrán alá-föl járni ? — kiáltott rá s haragosan nézett a hibás lábakra.

— Hogy-é? — vigyorgott kedvkeresőleg Gombás görbe Lajos. — Hát csak úgy, mint Jákobhoz az angyalok. Föl és le, föl és le; — és hányta a görbe lábait, hogy Kerényesyné elnevette magát.

— Hát hogy jártam, mikor a püspök úr ő exczellenciája várkastélyát építettem ? Mint a lepke. Épen mint a lepke.

— Mit beszélsz te ? — förmedt rá az öreg méltó-

ságos asszony. Hisz a püspöki kastélyt még II. Géza király építtette.

— De rosszul építtette; — fitymálta a kőműves. — Mert ha én jobban meg nem építettem volna, akkor már nem is állna. Mondta is nekem a püspök úr ő exczellenciája: Gombás uram, — mert az Isten éltesse, igen embert megbecsülő az exczellenciás püspök úr! Hát azt mondta nekem: tisztelt címed, nem láttam magánál külön építőmestert az egész monárkiában. És benyult a zsebébe és egy ötforintost adott borraivalónak. Mindjárt, a hogy a házába beléptem.

— Még mielőtt elkezdted a munkát? — kérde megütődve Kerényesyné.

— Az ám. Hogy jobb kedvvel dolgozzak. Meg vörösbort is adott. Kvántum szátis. Czilinderben.

— Bort itt is kaphatsz, ha jól elvégezted a dolgot; — nevetett az öreg méltóságos asszony.

— De vöröset?

— Azt.

— Az öt forintot is? — vigyorgott a kőműves.

— Azt nem; — és Kerényesyné hátat fordított s elment.

A görbe Lajos meg csufondáros örömmel nézett utána, hogy a nagyon is körültekintő öreg úrnőt így mégis becsapta. Mert ha már a tiszteletadást és

az öt forintot nem is, de legalább a vörösbort sikerült tőle kicsalni.

Hanem aztán nekifogott a munkának. Kerényesyné pedig odaült egy öblös kerti székre s föl-vigyázott a kőművesre, hogy javítson és ne rontson s ne álldogáljon a drága napszámban.

Nem is álldogált Gombás görbe Lajos, csak beszélt és ahhoz persze megfelelő taglejtések kellenek. Szemébe is kell nézni annak, a kihez szól és tisztelettel meg-megemelni a kalapot. Vagy ha szörnyülködve beszél, össze kell csapni a kezét, vagy a szívére tenni, vagy a mellére, ha nagyot hazudik.

Ez nem álldogálás és mégis eltelik vele az idő.

Gombás görbe Lajos hát, ha beszélt, mindig nagy tisztességtudással, teljes pofával fordult vissza Kerényesyné felé és mutogatott, magyarázgatott mind a két kezével, persze a vakoló kanállal, vagy a simítóval.

— Mikor a püspök úr ő exczellenciája megtudta, hogy a második feleségemet is eltemettem, — jó asszony volt, Isten nyugosztalja szegényt! — itt megint csak le kellett tenni a vakolót és kihúzni a kékbabos kendőt és törülgetni kesergőn ránczba-szedett arcját. — Akkor... no, akkor azt mondja nekem a püspök úr ő exczellenciája: fiam, maradj most már ebben az állapotban, a hogy vagy. Ne

gondolj te többé arra, hogy asszonynyal kösd össze az életedet. Én meg azt mondtam: Mintha csak a mennybéli szent Atya — itt le kellett venni a kalapot és fölneézni az égre, — mintha csak az Atya Úristen rendelné exczellenciás uram által, én úgy szót fogadok. Mert minek is nekem az asszony? — hántya föl a fejét a görbe Lajos. — Hogy a szép pénzemet elherdálja? Oszta a magányos ember nem is egykönnyen jut bajba. Mert nincs, a ki róla mindent kibeszéljen. És ha belejut is a sárba, könnyebben kikaszválódhat, mintha az asszony belékapaszzkodik. Azután meg sokkal okosabb is így az ember, az Úristen kijelentése szerint; — itt megint le kellett venni a kalapot.

— Ne beszélj bolondot! — förmedt rá Kerényesyné. — Mikor jelentette azt ki neked az Úristen?

— A püspök úr ő exczellenciája mondta nekem, — fogta rá rögtön a kőműves. — Úgy mondta nekem: Tudja meg, Gombás úr, hogy okosak, a kik megházasodnak, de még okosabbak, a kik meg nem házasodnak.

És a görbe Lajos ezt huhmás orrhangon meg is ismételte.

Az öreg méltóságos asszony elfelejtette, hogy a kőműves csak azért beszél, hogy teljék-muljék az idő és föl kaczagott.

— Nem úgy mondta azt a püspök úr, meg ő nem is huhmál így.

A görbe Lajos nagy hányavetin visszavágott.

— De igenis, így mondta! — s azzal még huhmásabban folytatta: És téged, fiam, nem hiába hínak Éliásnak, mert te olyan okos is vagy, mint Éliás.

— Hisz téged nem is hínak Éliásnak; — kiáltott föl az úrnő.

— Hogy nem-é? — hányta föl a vállát a kőműves. — De igenis. Azt mondta a püspök úr ő exczellenciája: latinul Ludovicus vagy, magyarul Lajos, de a Szentírásban ez Éliás.

A méltóságos asszony nem tudta, nem-e ugyanazonos név csakugyan Lajos Éliással? Azért nevetve csak azt mondta:

— Hát akkor már csak per te beszélt hozzád a püspök úr és nem urazott?

— Hisz akkor az Úristen nevében szólt hozzám; — felelt rögtön a kőműves, aztán egészen szembe fordult az úrnővel és csufondáros vigyorgással folytatta: — Már pedig az Úristen senkinek se mondja, se exczellenciás úr, se méltóságos asszony, hanem egyformán csak tegez mindnyájunkat. Mert előtte egyformák is vagyunk mindnyájan.

Az öreg úrnő megzavarodott. Igaza van a szájas himpellérjének, gondolta.

Gombás görbe Lajos észrevette, hogy előnyben van és kényeskedve kezdte előlről.

— Azért én nem is házasodom meg többé. Pedig hát hozzám jönne akárki is. Szívesen hozzám jönne! Mert milyen szobám van énnékem! Még kanafádé is van benne. És milyen kanafádé! Ráülhet egy gróf is; nem esik össze, hogy építettem neki lábakat téglából. De más mindenem is van. Még két ferslagom is, egy nagyobb, ilyen — s karjával olyan nagyságot mutatott, mint a kastély — meg egy kisebb. Tudok is egyet. Már mint egy özvegy asszonyt. De hát nekem nem kell. Mert nem hiába vagyok én Éliás, de okosabb is vagyok, mint más! — nevetett boldog elbizakodottsággal.

Kerényesyné belátta, hogy hiába oltja el a gyertyát, a mit a görbe Lajos a saját megbecsülésére gyujtogat, mert az a püspök nevében újra meggyujtja magának. Mintha csak arra fogadták volna föl, hogy magát dicsérje.

Azért most keményen rászólt:

— De te nemcsak Éliás vagy, hanem kőműves is, a kinek nem a szájával, de a kezével kell dolgozni. Azért járjon a kezéd és álljon a szád. Nem pedig megfordítva.

Azzal fölkelt s ott hagyta Gombás görbe Lajost, de azt még hallotta, hogy nagy kényesen beszél utána:

— A püspök úr ő exczellenciájával úgy beszélgetek, mintha vendége lennék és úgy is megbecsül mindég...

A többit nem hallotta.

De a vakolást jól elvégezte a görbe kőműves. Igaz, úgy iparkodott, hogy minden egy napi munka két napig tartson. Hanem végre is csinosan rendbeszedte kívülről a megrongált épületet.

Azért ki is járt neki munka végén a megígért vörösbor.

És ez a nyári vörösbor hozta vissza aztán novemberben Kerényesyné színe elé a kőművest.

Beüzent, hogy audienciát kér. Mikor megnyerte, a kövér Ferencz bevezette a belső szobába az öreg úrnőhöz.

Már akkor Kerényesynénél bejelentette magát a tél is. Erős hurutot hozott s az öreg méltóságos asszony meleg nagykendőkbe burkolva, elkeseredve ült az ablaknál, ujjjaival türelmetlenül dobolva az ablaküvegen.

Ferencz, mikor a kőművest bevezette, kárörömmel sompolygott ki. A méltóságos asszony mérges, Gombás görbe Lajos meg bizonyosan pénzt akar kérni. — No majd lesz jó leccke, pénz helyett!

A kövér inas nem tudta megbocsátani a görbe

Lajosnak, hogy akkor a munka végén vörösbort kapott.

A kőműves tisztán fölöltözve botorkált be az úrnőhöz.

— Mi jót hoztál? — fordult az felé.

— Hát úgy gondoltam, kérem alássan, hogy mivel új állapotba fordulok, hát be kell azt jelentenem ő méltóságának. Mert hogy a kegyességét meg is kell azzal tisztelnem.

— Mivel?

— Hát azzal, hogy bejelentem, hogy megházasodom.

Kerényesyné elnevette magát.

— Te?... De te? Hisz megígérted a püspök úrnak, hogy nem fogsz megházasodni?

— Megígértem? Á dehogy! — vigyorgott a kőműves.

— Dehogy? — Hisz te beszélted, hogy még meg is dicsért érte a püspök úr. — Hogy azt is mondta neked: nem hiába vagy te Éliás, de okosabb is vagy, mint más.

— Azt jól mondta; — örvendezett a görbe Lajos. — És épen azért házasodok én most meg, mert nem hiába vagyok Éliás. Mert a püspök úr ő exczellenciája maga mondta nekem: Gombás úr, házasodjon meg. — Mert okos az, a ki meg nem házasodik, de még okosabb, a ki megházasodik.

És a Gombás görbe Lajos megint huhmásan adta a püspököt.

— Mondtam már, hogy a püspök nem huhmás! — vágott szavába Kerényesyné.

— No persze, hogy nem huhmás! — Már miért is lenne huhmás? — De azt mondta nekem: fiam, nyárira sohase házasodjál. Mert akkor van kereseted és miért osztozzon azon az asszony? — Én hát azért házasodom télire. Mert nekem télen nincs semmi keresetem. Asszonynak meg télen is akad dolga. És hát ki tartana el engem télen, ha nem a feleségem? Azért fogadok én szót püspök úr ő exczellenciájának, mert nem hiába vagyok én Éliás.

— Most már én is látom, hogy csakugyan Éliás vagy; — nevetett az öreg úrnő. — No és ide miért jöttél?

— Hát kérem alássan, nem meheltem a püspök úr ő exczellenciájához, mivelhogy nincs otthon. Azért ide törekedtem, hogyha a méltóságos asszonynak tetszene engem megtisztelni.

— Mit? A lakodalmadra menjek? — förmedt rá az úrnő.

— Dehogy szemtelenkedném én azt! Csak egy kis bort, ha méltóztatna; — s a görbe Lajos esedezően hunyorgott.

— Meglesz; — nevetett Kerényesyné.

— De a vörösből, — fohászkodott felé a kőműves. — Mert a püspök úr ő exczellenciája, ha oda haza lenne, azt küldene. Csak a jelesebb vendégek számára, kérem alássan.

— Jól van, no! Úgy is tudom, hogy csak te magad fogod meginni. Mert nem hiába vagy te Éliás!

V.

LÁBÁNÁL ZÖLD KOSZORU VAN...

Tavasza aztán magától állított be Gombás görbe Lajos a kastélyba, számbavenni az épületben esett károkat. Nem mintha az ő munkája után kellene javítani, hanem azt, a mi más kőműves után válik-málik a falról.

— A mit én vakoltam, az áll, mint az üveg; — mutatta kevélyen az öreg méltóságos asszonynak. — Pedig milyen vékonyan vettem, míg előttem az a gyüge, két czollosra rakta a vakolatot. És milyen zsírosan vette! Csupa mész! A sok méstől meg é, elmállott, elporlott minden. De észszel kell dolgozni a kőművesnek. Pataki homok kevés mésszel, csak az tart a falon. A sok mész, sok pénz. És minek azt prédálni? A ki elszórja, nem aratja! Mérséklés, csak mérséklés mindenben, mondja a exczellenciás püspök úr.

Kerényesyné helyeslőn bólintott. Gombás görbe

Lajos észrevette és mindjárt fölhasználta az elismerést.

— Csak mérséklés a munkában is, — így mondta a püspök úr. Senki se kívánhatja embertársától, hogy törje-ölje magát a kedvéért.

Az öreg méltóságos asszony elnevette magát.

— Mikor voltál a püspök úrnál?

— Az ünnepek előtt. Bőrüléses kocsit küldött értem, akár csak ha gróf volnék! Két hétig voltam a püspöki kastélyban. Ma megint küldött értem. Hisz amott a! a nagy kapunál áll a bőrüléses kocsis, a min megyék. Csak leszálltam egy kicsit, hogy bejelentsem méltóságodnak, hogy úgy négy hétig leszek megint az exczellenciás püspök úrnál. Hát ha kerestetni tetszik, most nem jöhetek, mert vár már engem az exczellenciás püspök úr. Majd ki is jár tőle megint a jóféle szilvórium. Erős, mint a tűz és sima, mint a tej. Hej! nem is ittam olyat, mióta Bosnyából eljöttem.

— Mit csináltál te Boszniában?

— Hát okkupáltam, csak úgy, mint a többiek; — vetette föl hetykén a vállát a kőműves.

— Ezzel a lábakkal? — nevetett az öreg úrnő.

— Hisz akkor nem ilyenek voltak; — vigyorgott a görbe Lajos. — Mert épen ott Bosnyában sodorta széjjel egy hideg ágyugolyó.

— Hideg ágyugolyó? — nézett rá Kerényesyné.

— Az bizony. Már csak úgy gurult fáradtan a földön egyenesen felém. Én meg bolond észszel elébe állok haptákba. Hát nem olyan ereje volt még, hogy szétütötte a lábam kétfelé, a hogy most áll? A doktor azt mondta a kapitányomnak, hogy örülhetek, hogy úgy, a hogy, de meg van a két lábam.— A kapitányom meg majd hogy oda nem lett miattam. Mert jó ember volt. És olyan szép ábrázatú, akár egy festett kép. Nem is volt szebb ember az egész regimentben, mint nagyságos Gerendy Xavér Ferencz kapitány úr!

Kerényesné ekkor már befelé indult a kastélyba, a kőműves meg utána lődörgött.

De ekkor az öreg úrnő megállt.

— Hogy mondtad? Ki volt az a kapitány? — fordult hozzá.

— Gerendy Xavér Ferencz, igen is. Talán tesszt róla hallani? Mert ott rosszul járt szegény. Elvesztett valamilyen pénzt. Aztán fucscs! egyszerre elküldték. Én még a Regiments-Spítáiban voltam akkor. De mind azt gondoltuk, hogy elpusztította magát. És né! mikor négy napja a püspöki folyosót reperáltam, csak jön egy rongyos öreg koldus és beküldi irásait az inassal az exczellenciás püspök úrhoz. Az inas meg — jóba vagyok az öreg Gáborral — előbb velem nézte át a csavargó irományait. Hát ott áll, hogy Gerendy Xavér Ferencz, volt

kapitány! No, hát szegény, a mikor ott Bosnyában leesett a sárba, nem tudhatott többé már fölkélni! Csak úgy messziről néztem őt a folyosón. De nagyon szét van morzsolva. Olyan sárga forma rossz kabát volt rajta, csak valami árokban találhatta. A csizmája csupa rongy. De még a kalapja is rongyos volt. Az ősös hajzata, mint a tavalyi fű, úgy bokrosan állt ki a lyukas zöld kalapból!

Az öreg méltóságos asszony már akkor gyorsan ment befelé s a kőműves csak úgy utána botorkálva beszélte ezeket.

Mikor a bejárathoz értek, az öreg úrnő vissza se nézett Gombás görbe Lajosra, ki illő czeremóniával bucsúzott el, a míg majd visszajön.

Kerényesyiné odabent az alacsony ebédlő széles ablakánál állt meg. Onnan messzire kilátott az országútra.

— Ha erre jönne, itt menne el; — és ott állt csaknem egy óráig. Mintha csak épen akkor kellett volna arra jönni annak a csavargónak, a kit még most is Gerendy Xavér Ferencznek neveztek.

Hisz a püspök lakhelye csak néhány kilométer távolságra van, onnan könnyen ide jut.

De nem jött arra s az öreg úrnőnek végre az jutott eszébe, hogy hiszen az a szegény ember másfelé is vehette útját — és lement a kertbe.

Ott minden fa, minden bokor virágzott, tarka édes, enyhe színekben.

És ez mind, mind neki köszönhette, hogy ilyen szépen, ilyen békében virulhat. Az ő gondja a fák, a virágok védelme.

Itt az erős illat felé száll a virágzó fáktól. Most köszönetképen az illat jön hozzá s később a gyümölcsfák dús hálája. A kert háladatos! Igen, a fák, a virágok háladatosak.

Kerényesyné lehajtotta az egyik fa bokrétás ágát s úgy gyönyörködött benne. Épen akkor ment el a közel rácskerítés mellett valaki.

S az öreg méltóságos asszony önkénytelenül odanézett és visszahökkent.

Ott ment egy csavargóféle koldus, elrongyolt sárga kabátban. Fején a rongyos vedlett zöld kalapból, mint a régi fű, sárgás-fehér hajcsomók álltak ki.

Kerényesyné zsebébe nyult. Csak öt forintot hozott magával. Arra az esetre készítette, ha az ablakból meglátja a szegény elzüllött embert. De mikor itt meglátta, egyszerre úgy érezte, hogy többet kell adnia.

Eleinte kiáltani akart rá. Megállítani, hogy itt adja át a segedelmet. De nem tudta, hogy szólítsa. Néven nem hívhatta. Nevét ki nem mondhatta.

Míg így tanakodott, a csavargó átment.

Hisz úgy is a kastélyba megy, majd ő is fölsiet. Legalább több pénzt ad neki. Sokkal többet!

És sietett, a hogy csak birt. De az udvarban nem volt semmi idegen. Az öreg úrnő gyorsan kihozta a pénzt. Maga akarta átadni, a cselédek tudta nélkül. És úgy, hogy a szegény ember ne is sejtse, hogy ő tudja kilétét. Írásaihoz nem is fog nyulni.

Künn várta, várta soká. Délnyugattól borulni kezdett az ég és már sötét is lett.

Kerénesyné végre megszólította az ablakot tisztogató szobaleányt.

— Nem volt itt valami kéregető szegény? Mintha láttam volna.

— Igen is, volt még előbb. Épen a kertben tetszett lenni. Ferencz nem merte jelteni, nem merte untatni méltóságodat; — és a szobaleány édesen mosolygott úrnőjére.

Az öreg úrnő pedig piros lett a haragtól.

— Ha akkor rest volt utánam jönni, most azonnal menjen utána! De nem! — és haraggal kiáltott: — Ferencz! Ferencz! Rögtön takarodjon az után a kéregető szegény ember után és hívja vissza. Tüstént, ebben a minutumban! Majd adok én... majd adok! elkergetni innen a kéregetőket.

Ezt már nem hallotta a kövér inas. Rögtön elszaladt, de csak odáig, a hol már nem látták. Ott

megállt, cigarettát sodort magának, rágyújtott és elment ellenkező irányban, mint a merre az a koldus indult, és szépen betért a víg Rozihoz, a kitől csak későn jött vissza azzal a jelentéssel, hogy mindenütt kereste azt a csavargót, de sehol se találta. Már azóta bizonyosan a harmadik határban csavarog.

Azalatt beesteledett és egészen beborult. Gyors tavaszi zivatar támadt erős záporosóvel.

A virágzó fákkal durván bánt a vihar. Reggelre, mintha hó borította volna el a kert pázsitját és az utakat. Úgy letépte a virágszirmokat és szórta mindenre.

Mikor Kerénesyné lement a kertbe, kedvetlenül járt-kelt az utakon, hol a lehullott apró galy, a mit még a kertész el nem söpört, recsegve-ropogva tördelődött össze léptei alatt.

Az alsó kapun elébe jött Péter. Jelentette, hogy a béresek amott lejjebb a kert kerítése mellett, egy csavargó koldust találtak halva. Már föl is tették szekérre és vinnék a községházára. De a bejelentésre neki is oda kell menni, mert az irások, a mit annál a koldusnál találtak, már itt is vannak nála.

Az öreg úrnő nem mondott egy szót se. Csak egy idő mulva csöndesen odaszólt a várakozó Péterhez.

— Eredj, hozzá! nekem egy pohár vizet. Azokat az irásokat tedd le addig ide.

Péter letette a rongyos viaszos vászonba takart irásokat a kerti padra és elment.

Kerényesyné pedig elővette zsebkendőjét, szétterítette a padra, aztán kibontotta a viaszos vásznat s átnézte az irományokat. — És egyenként, a mint elolvasta, sorba átrakta a saját kendőjébe, csak egy elnyűtt fekete noticz-könyvet és néhány újságdarabot hagyott a viaszos vászonban.

Azt aztán el is vitte Péter a bíróhoz.

Az öreg méltóságos asszony akkor visszaindult a kastélyba. Nem sietett. Valami idegen érzés kísérte. Mintha most a fák és virágok távolabb estek volna tőle. És mintha kendőjében az a néhány darab papír igen nehéz lenne.

Csodálkozott is. Milyen különös az, hogy az ő életébe még egy regényfejezet jöjjön.

Az ilyen csöndesen, nyugodtan folyó életbe?

Szobájában aztán elégette az iratokat. Minek beszéljenek mások arról a szegény emberről? Minek hurczolják meg újból a nevét, sorsát, halálát? Minek beszéljenek róla az ujságok a palotáknak, az utczának, a korcsmáknak?

Így mintha megvédené őt utolsó útján, mintha betakarná a szegény halottat, hogy ne lássák az utolsó nyomorúságában.

Azután lement újra a kertbe s ott várta Pétert a kerti padon.

Péter azzal jött vissza a bírótól, hogy az előljáróság igen haragszik a haláleset miatt, mert költség származik belőle a községre.

— Miféle költség? — kérdezte az öreg úrnő.

— Hát kérem alásson, az ács két forintot kér, a miért négy deszkát összeüt koporsónak. Meg a sirások, a kik a sirt megássák a temető szögletében.

— Miért a temető szögletében?

— A bíró elrendelte, hogy ott ássanak sirt neki. Mert senki nem hagyná, hogy a temetőben az ő halottja mellé kerüljön ilyen csavargó.

— Úgy?... úgy?... — mondta a méltóságos asszony kemény hangon. — Majd másként rendeltem én el a temetést. Eredj vissza és mondd meg a bírónak, hogy én temettetem el azt a halottat. Én adom a koporsót, én fizetem a költségeket. És ha a szegény ember nem tűri meg a temetőben maga mellett a szegényebbet, hát az én kriptámban lesz a helye. Különb helyen fog porladni, mint ők! Ertsék meg!

Dehogyan értették. Hogy is értették volna? A szép érczkoporsót, a nagy koszorút rajta és még azt, hogy az ősi családi sirbolt ajtaja megnyílt és befogadta a csavargó koldust? És a méltóságos asszony kísérte!

Hogy értették volna meg ezt a faluban? Mert ha az valaki a község előljáróságából lett volna, mint a gazdag Farkas Menyhért Pál volt. De egy koldus?

A püspök, mikor bérma-útján a helységbe jött, előhozta Kerénesynének, hogy a régi keresztény asszonyokhoz hasonlóan cselekedett. Mint a szent nők, a kik betegeket ápoltak, halottakat temettek; a legszegényebbeket, legutolsókat.

Az öreg úrnő a fejét rázta, aztán egy kissé elhajolt, a míg mondta:

— Nem úgy... nem azért... Én csak azért tettem, mert ismertem azt a halottat. Egykor... régen, mikor még az ifjúkor álméletét éltem.

Nyugodtan, csöndesen tette még hozzá:

— Persze, most már, mintha csak a régi dal két sora szólna:

«Lábánál zöld koszorú van,
Hány tánczot jártunk el vígan...»

A püspök elgondolkozott, aztán szeliden szólt:

— Ismerem; én is ismerem ezt a régi dalt. Magam is a múzsák szolgálatában álltam egykor, mielőtt az egyház szolgálatába léptem. Az ifjúkor álméletében, a mint olyan helyesen méltóztatott mondani.

Épen a kertben jártak és épen az őszzel elültetett normandiai fenyők csoportjához értek.

Kerényesyné nem beszélt többet arról, a kit eltemtetett, hanem érdekléssel mutatta, mekkora nagyot nőttek a fenyők középső korona-hajtásai. S a püspök figyelemmel nézte a kis fákat és nem kérdezősködött arról, a ki *«lábánál zöld koszorúval»* már ott pihent a Kerényesy-család ősi sírboltjában.

VI.

POLGÁRI ESTÉLY.

A tél korán, már az ősz közepén lejött északról s a Kárpátokon keresztül megint elhozta magával az influenzát.

Ez az orosz vándor aztán itt minden házba benézett. A falvakba bement a nyitott ajtókon a parasztokhoz. A kastélyokba a nyitva felejtett ablakokon. A városokba a templomok és boltok föltárt ajtaján.

— Reánk Oroszországból jön minden rossz. Ennek is ott a fészke; --- dohogott a kis doktor, Kerénesyné ágya mellett ülve, mikor cognackal élesztgette a beteg úrnőt.

Az, elgyötörve a gonosz bajtól, szomorúan megtört tekintettel nézett rá.

— Sohse voltam még ilyen rosszul, doktor. Mintha ideglázam lenne, olyan nagyon, nagyon beteg vagyok.

— Hogyne! Pedig tizennyolcz influenzás betegem közt méltóságod állapota a legtűrhetőbb. De hát érezheti is úgy magát, mintha idegláza lenne. Hisz a tifusz bacillus is benne volt a phiólában. Ugy-e, úgy mondtam?

Kerényesyné fejével intett, hogy emlékszik arra, mikor a doktor legelőször gyógyította őt influenzából, hogy akkor elmondta ennek a gonosz betegségnek a mithosját.

Épen az orvosi tudomány újabb vívmányairól beszéltek akkor.

— De mind e nagy sikerekhez az Isten kegyelme vezérli a tudósokat; — jegyezte meg a beteg úrnő.

— Persze hogy! Az égi világosság gyújtja meg a lángelméket, hogy az emberiség javára működjenek. Csakhogy, mint a nép mondja: a hová az Isten áldólag teszi egy ujját, oda mindjárt egész tenyerét csapja az ördög. Így az orvosi tudományban is minden hasznos fölfedezést mindjárt a maga szolgálatában, a gonoszságra használja föl.

— Hogyan? — kérdezte bágyadtan nevetve Kerényesyné. — Azt hiszi, doktor, hogy az ördög az orvosi tudománnyal is foglalkozik?

— Legszivesebben. Öreg tanárunk, a kit már említettem, azt szokta mondani nekünk, már csak azoknak, a kiket kedvelt: fiatal embertársaim, kiváltképen arra figyelmeztetem önöket, hogy

az orvosi tudomány gyakorlatában résztvevő szívvél és igen fegyelmezett észszel járjanak el. Vigyázni kell magukra, hogy az ördög társul ne szegődjön önökhöz. Mert sok igazság van abban a mesében, hogy az ördög nagyanyja leginkább az orvosi pályára küldi ivadékait. Hisz van, van az ügyvédi, birói és tanári pályán is elég belőlük, de leginkább miközénk tolakodnak. Mert mint biró vagy ügyvéd, csak anyagilag ronthatja meg a jó embereket. Csupán a szegénységgel ejtheti meg vagy pusztíthatja el. De ha mint orvos a körmei közé kaparinthatja, a legkegyetlenebb kínszenvedésekkel gyötörheti. Az sokkal közvetlenebb. Mert a testi fájdalom erősebb a lelki gyötrődésnél. Hisz be kell ismerniök, kedves fiatal embertársaim, hogy csak a heves fogfájás is, szubjektív kínzásával képes felülkerekedni a legfájóbb szerelmi csalódáson is.

— Mit mondtak erre a fiuk? — nevetgélt bágyadtan a beteg.

— Mi is neveltünk s azt kérdeztük: Miről ismerjük meg az ördögöt? Hisz nem sánta mindannyia.

— Arról leginkább, — válaszolt az öreg úr; — ha rá akarja biztatni önöket, hogy minden tetteikkel a pénzt szolgálják a legintenzívebb haszonleséssel, minden szégyen és tartózkodás nélkül.

— A nép is minden tisztességtelen vagyonoso-

dást és a szemetes úton elért sikereket az ördög hasznának nevezi; — bólintgatott a beteg úrnő.

— Öreg tanárunk erősebb szavakkal mondta ugyanezt, — folytatta az orvos. — Egyszer elmesélte az influenza eredetét. Tudják, fiatal embertársaim, — már ha így szólított, tudtuk, hogy valami bizarr eszmét fogunk hallani — tudják, hogy Luczifer és hozzátartozói minden jót rosszra fordítanak. Lássák, alighogy velünk Isten kegyelme fölismerteti a bacillusokat az emberiség javára, az ördög mindjárt rosszra használta föl. Kieszelte, hogy ha többféle betegség bacillusát egybegyűjti s összekeveri, valami különös új nyavalyát produkálhat. Aztán ha azt ráereszti a jó emberekre, azok a nagy testi kínzástól, a miről azt hiszik, Isten bocsátotta rájuk, majd a Teremtő ellen fordulnak és átkozzák, de még meg is tagadják. Össze is gyűjtötte hát egy phiolába a tifusz, a tüdőlob, a hideg-
lelés és mindenféle hurutok bacillusait. Persze, ez Szent-Pétervárott történt. Mert a mi szép székesfővárosunk után leginkább ott szeret lakni az ördög nemzetsége. Ez a keverék is hát ott készült. De a mikor az ördög elindult vele, hogy ráhintse a jó emberekre, akkor szent Mihály arkangyal elébe állt lán-
goló kardjával, a mitől az ördög visszahökkent, de nem adta oda a phiolát, hanem messze eldobta. Az üveg összetört a kövezeten. A keverék szétömlött

és fölszabadult az influenza. De így most a rossz embert is meglepi, nemcsak a jót.

Kerényesyné most visszaemlékezett a mesére és keserves mosolygással bölintott rá.

— Persze, hogy ezt már elmondta nekem, doktor. És persze, hogy bánthatnak engem a tifusz bacillusai is.

A doktor biztatta, hogy megküzd velük. De sietett. Még egyszer melegen ajánlotta a nyugodalmat, a cognacot, citromvizet s az előírt orvosságot s még a holnapi javulást is kilátásba helyezte.

Ott künn a szobaleány lelkére kötötte, hogy ajtót, ablakot nyitva ne hagyjon és mindig kéznél legyen a beteg mellett.

Czili kisleányos térdhajtással fogadta, hogy sem ő, sem az inas, a szemüket se fogják behúnyni az éjjel.

Meg is tartotta, a mit ígért.

A mint az este előhaladt, Kerényesyné láza emelkedett. Körülte zúgott, zsongott, csengett, zengett a forró levegő, fejét mindig nyugtalanabban forgatta a gyűrött párnákon. Ki-kinyujtotta kezét a citromvizért; ivott is, de reszkető kezéből fele is szétömlött. Majd kábultan feküdt, majd ismét fölébredt. Végre éjfél felé, mikor a láz a legmagasabb fokon volt, elfogyott a citromvíz. Csöngetett hát, hogy hozzanak. De nem jött senki. Sokáig várt. Aztán ismét csöngetett. De megint hasztalan.

Ekkor már megharagudott és fölkelt. Inkább a láz vitte; mert előbb mozdulni alig birt. Támo-lyogva valami meleg ruhát akart kikeresni magára, ha a benyilóba megy, a hol a cselédség elalhatott. De minden el volt takarítva. Csak a nagy ruha-szekrény állt félig nyitva s ott függött az utazó bunda. Magára vette s az ágytakarót fejére borította. Félt, hogy a benyilóban hideg lesz; mert úgy rendelte, hogy ott mértékkal fűtsenek. A többi szobát meg nem is kell fűteni.

De a benyiló szobában jó meleg fogadta. Más nem is volt ott, csak a meleg. Mikor benyitott a másikba, ott is vígan pattogott a tűz a kályhában.

A harmadik szoba is ugyancsak meleg volt. De oda már az ebédlő üvegajtaján át világosság is vetődött. Bent a nagy függőlámpa égett és víg zajongás hallatszott ki onnan.

Kerényesyné puha mikádó-papucsában zaj nélkül ment a futószőnyegen az ajtóig.

Az ajtó üvegén úgy nézett be, mint egy ablakon. És mintha idegen házba nézett volna, a hol épen vidám névnapot ülnek.

Az asztal fölött függő díszes, csilláros lámpa, mely rendesen tüllel volt behúzva, most föl volt gyújtva s teljes fényvel világított. És alatta a székeken s a széles diványon csupa ismerősöket látott ülni.

Már vacsora után lehetett, mert a tálak az abrosz nélküli asztalon jóformán üresek voltak. Csak a teás-csészéket használták még javában, no és a rumos üvegeket. Négy nagy üveg rumot látott Kerényesyné az asztalon és cukrot akkora darabokban, mint a csészék. Boros üveg is, üres és még teli, szép számmal volt fölrakva az asztalra.

A vendégek legtöbbször a háziakból telt ki. Mind jó ismerős arcok, alig volt néhány idegen. A széles diványon mindjárt az ajtó mellett ült a pofók szakácsné, lángvörös selyemblúzban, zöld szoknyában és sárga kötényben. Két öklét térdéhez szorítva, igen harczkészen nézett a többire. Valamivel nagyon elégedetlen volt. Talán az erős italoktól.

A kövér inas, Ferencz, Czili, Kristóf, a süket kerétesz, a kis Sándor inas, víg Rózi, a mosónő meg a leánya, annak három asztaloslegény udvarlója és Czili két huga szép egyetértésben ültek az asztal körül.

A szakácsné épen odakiáltott hozzájuk, hogy ő nem részeg, hát tudja, hogy őt nevetik ki. De azt nem hagyja, hanem bemegy, fölkel a szegény méltóságos asszonyt és mindent bemond. Mert ő nem is akarta ezt a polgári estélyt, csak a Czili, mert az olyan kokéta.

Erre Czili föluggrott, elébe toppant és nagy lár-

mával igen intim dolgokat beszélt ki a szakácsnéra.

De víg Rózsi közibük vetette magát, Czilin egyet fordított és tánczra buzdította a fiatalokat. S erre nagy lábdobogással bele is fogott a három asztaloslegény meg a kis inas a tánczba.

De előbb még a kövér Ferencz fölrángatott egy negyedik legényt, a kit Kerényesyné csak akkor látott meg. Mert az már aludt az ő nagy himzett bársony karszékében az asztalfőn.

A hórihorgas vörös cseh legény, mikor kellőleg fölébredt, lehajolt, előhúzta a földről széke alól nagy kézi harmonikáját. Aztán hátát a karszéknek szegve, arczát a plafond felé fordítva, huzgálni, ránczigálni és billegetni kezdte a furcsa cseh hangszer, hogy az polkát adjon ki.

A táncz erre kitört. Mint valami elemi erő, vitte, lökdöste, rángatta a párokat. Mintha kergette volna őket. Lihegve, rohanva, vörösen, izzadtan kerengtek, bukdácsoltak, ütötték magukat s egymást a bútorokhoz.

Kerényesyné elképedve nézte a polgári estélyt.

Ezek ugyan szigorún megtartják a doktor rendeletét. Be se húnyják a szemüket egész éjjel. Virrasztanak, de nem a beteg, hanem az üvegek mellett.

Bemenjen most közjük? Szétkergesse a polgári estélyt?

Már a kilincsre tette kezét. De egyszerre nagyon fáradtnak érezte magát. Visszafordult és lassan végigment a szobákon, hálószobájába.

Ott letette a bundát, lefeküdt és elaludt.

És aludt reggelig. Csak arra ébredt föl, hogy Czili teát hozott és a doktor ott állt ágya mellett vidám nevetgéléssel.

— Ugy-e mondtam, hogy a reggel meghozza a javulást? A mint hallom, egész éjjel, estétől mostanig úgy méltóztatott aludni, mint a tej?

Czili a doktor háta mögül beleszólt:

— Igenis, mint a tej. Számtalanszor benéztem. Mindig, mint a tej.

Kerényesyné keményen ránézett és az ajtóra mutatott, mire Czili kiröppent.

Aztán elmondta a beteg úrnő az éjjeli polgári estélyt és hogy cselédeit még ma mind elkergeti.

De a doktor nagy nyugalommal leült az ágy mellett levő karszékbe s a beteg kezét kezébe fogva üterét figyelte.

— Ha valami egyébnél érte volna őket, méltóságos asszonyom, teszem, ha valami koronás fő ellen merényletet terveztek volna, akkor azt mondanám, rögtön nyakon fogjuk őket. De egy polgári estély harmonikával nem elég ok arra, hogy méltóságod így betegen magát fölizgassa. Mert a tömeges elkergetés harag nélkül nem eshetik meg.

És kivel pótolná mindannyit egyszerre? Az én orvosi tanácsom, sőt orvosi rendeletem az, hogy előbb meg kell szerezni a kellő erőt az ilyen tömegesen osztott igazságszolgáltatáshoz szükséges erélyhez. Tessék csak erős, egészséges lenni s akkor majd még asszisztálok is az ítélet végrehajtásánál.

De nagy idő telt el, már ki is tavaszodott, mikor az orvos kijelentette, hogy most már szabad folyást enged az eseményeknek. És akkor Kerényesy né az ebédlőbe egybehívatta a polgári estély szereplőit. De a három asztaloslegény, Czili két huga és a cseh harmonikás nélkül. Ott előadta nekik mindazt, a mit látott és hogy azért mindnyájukat bezáratathatná s a lopott holmit megtéríthetné magának a bérükből. De hát menjenek békével. Majd megbűnhődnek még. Mert hisz a földön nincs bűn büntetés nélkül.

Az egybegyűlt cselédek az első ijedtség után mindent egymásra fogtak. A szakácsné sikoltzott és átkozta Czilit, a ki mindnyájuknak sírját megásta. A kövér Ferencz sértődött grandezzával hajtotta meg magát. De a szívében megátkozott mindenkit, a kit látott, mert a víg Rózsi és a leánya pergő nyelvvel őt okozták s tőle követeltek kárpótlást az elvesztett szolgálatért.

Czili hegyes kontyú fejét hátraszegve, visszalépett s gögösen tetőtől-talpig végigmérte a szakácsnét.

— Ostoba tót lepény! csak a Ferencz mián harragszik rám. De a méltóságos asszony, ha szigorú is, de kegyelmes és megbocsátja nekünk, hogy tévedtünk.

Ezzel Ferencz mellé állva, térdet hajtott Kerényesyné előtt.

— Hisz azt, hogy a szobáimban devernáltatok és megloptátok az éléskamrát és pinczét, azt megbocsáthatom. De hogy hiába csöngettem rátok, egész éjjel felém se néztetek, hogy egy kis vizet adjatok nekem, ezért eltakarodtok.

— Nekem nagy kedvem volna még a Czili kontyát megtépázni azért, hogy akkor szót nem fogadott az én szigorú rendeletemnek, — mondta az orvos.

— Ne, ne tessék megtépázni! Mert az neki nem fáj. Hisz az hamis konty. Lejár a fejről! — kiáltott belé boszúból a kis inas.

Aztán letérdelt Kerényesyné elébe, sírásba fogott, égre-földre esküdözve, hogy neki meg Kristófnak, a meddig nem ettek és ittak, azt mondta Czili, minden a méltóságos asszony tudtával van. Csak mikor jóllaktak, mondta: hogy most már mi is bűnrészesek vagyunk mindenben.

— Ugy-e, Kristóf bácsi? — bőgött a fiú, a süket kertész fülébe ordítva.

Az öreg Kristóf is sírt és ő is megesküdüött pátró-

nusára, szent Kristófra, hogy ők ketten félig ártatlanok.

A doktor ezt már alig állta meg kaczagás nélkül. Végre odaszólt francziául Kerénesynéhez, hogy ezt a kettőt kegyelemre ajánlja; és a szakácsnét is. Tekintetbe kell venni, hogy azt a legnehezebb lenne pótolni, mert nagyon jól főz. És ő nem bűnszerző, csak a rácsábított. Méltóztassék latba vetni azt is, hogy a lusta inasban esett szerelmi csalódás már úgy is nagy csapás, még az ilyen kövér perszónának is.

Kerénesyné rábólintott:

— Azok hárman hát megmaradhatnak. A többi takarodjon!

Mikor pedig az új cselédek beállítottak, a doktor nevelve mondta a méltóságos asszonynak:

— Azt hiszem, hogy csak az arcz és a ruha más, de a karakter mindig egy és ugyanaz.

VII.

A RÓZSÁBAN FÉREG.

— Még egy ilyen rózsafának is épen úgy meg van a maga életsorsa, akár az embereknek, — elmélkedett az öreg méltóságos asszony pünkösd vasárnapja szép reggelén megállva az ablakok elé ültetett rózsafáknál.

És lehajolt az egyikhez, melynek csak egyetlenegy bimbója volt s az épen fakadni kezdett. Még csak két szírom bomladozott, de barnapiros bársony színök már mutatta, hogy kiválóan szép rózsza lesz belőle.

— Lám, harmadéve alig tudtam meggyógyítani, mikor Kristóf derékban megtörte. Mult évben meg csaknem egészen elfagyott. Ez idén pedig a hernyóság csak ezt az egyetlenegy bimbót hagyta meg nekem. Csak már most ne érné valami baj, mert ebből a két szíromból is látom, hogy örömmre lesz. Mint a hogy a gyermekeknél is meglátszik, hogy milyen ember válik majd belőle.

Ekkor nagy zörejjel fölnyilt az egyik vendégszoba ablaka s vidám arcú, szép szőke fiatal ember dugta ki rajta csinos fejét. Aztán saját kezét megcsókolva, a távolból kézcsókot küldött az öreg méltóságos asszony felé fiatal rokona, Dénes Lóránd.

— Édes néném, ezer kézcsókkal, szép jó reggelt kívánok! — köszönetetett vidáman.

Kerényesyné szeretettel intett vissza, míg magában azt mondogatta:

— Épen reád gondoltam a fakadó *van Houtte*-rózsánál. Épen arra gondoltam, hogy már szőszke gyermekkorodban meg lehetett látni rajtad, milyen derék ember leszel majd. Különb, mint az apád. S egyben haragos megvetéssel gondolt Dénes Gáborra, Lóránd atyjára.

A laza eszű és laza erkölcsű kamarás urat életében se kedvelte. Korholta is mindig oktalan nagyzása és élnetlensége miatt, a miért keze közül csak úgy futott ki minden vagyon, mint a víz.

Halála után meg épen nagyon megharagudott rá. Csak akkor tudta meg teljesen, mennyi kárt okozott magának s kis fiának Dénes Gábor. De még neki is, mert Kerényesynének is kellett utána fizetni.

— Lóránd másforma. Egészen másforma; — szokta mondani elégedetten. — A fiú eszes, bátor,

erélyes, nem lesz prédája akarminő gaznak. Belőle derék férfi válik.

Most már több mint két éve nem látta, mióta az egyetemen van. És szives szeretettel fogadta, mikor tegnap este váratlanul megérkezett.

Később aztán együtt reggeliztek a nagy fák alatt s az öreg méltóságos asszony eleinte kedvtelve hallgatta fiatal rokona vidám tréfás beszédjét. De azért nem feledkezett meg Bundásról sem s apró kockaczukrot adogatott neki, mit a nagy bozontos fehér juhászkutya — akkora volt, mint egy jegesmedve — örömmel, vigyorogva fogadott.

— No, édes néném, ugyancsak alapos razziát tartottál, — kezdett most nyafogni Lóránd, mialatt egész kis halom epret szedett tányérjára. — Csak az öreg Kristófot láttam eddig a régiekből, a többinek nyoma sincs. De a Franczot elkergetni? Mikor olyan pompásan borotvált! Nézd, milyen a képem ma? Csupa nyomorúság! Csak Francznak kegyelmeztél volna.

Az öreg méltóságos asszony nevetett öcscse sopánkodásán. Tudta, milyen nagyfontosságú dolgnak tartja az személye kicsinosítását; és újból elmondta Francz régi bűneit és a polgári estélyt.

— De ilyesmit meg kell bocsátani! — kaczagott Lóránd. — Látod, édes néném, még furcsább ilyen eset esett meg Bécsben. Egy agglegény hamarabb

jött haza nyári utazásából, mint a cselédei várták. És elegáns otthonában két idegen urat talált, a kik rátámadtak, mint betolakodóra, megverték és kidobták. Csak a rendőrségen sült ki, hogy míg ő oda volt, szakácsnéja és a szobaleány kiadták a lakást, mint sajátjokat. No és az az agglegény megbocsátott azoknak, a kik őt tévedésből elpáholták és mindent megbocsátott a cselédjeinek is. Meg is tartotta őket továbbra is.

— Hát az olyan ügyefogyott meg is érdemelte, hogy elverjék, — nevetett Kerényesyné, — de nekem nincs okom, a cselédeimnek mindent megbocsátani.

Lóránd ekkor már megette az epret, a deszertányért hát hátratulva, apró zsebtükröt vett elő s abban édes elégedettséggel nézegette zsenge bajuszát.

— De édes néném, — kezdte a tükörbe mélyedve, — cselédjeid szempontjából tekintve a dolgokat, nekik is meg lehetett volna bocsátani. Hiszen ők csak a feleslegből vettek annyit, a mennyi az ő momentán multságukhoz hiányzott. Mert az egyénnek nem csak joga, de kötelessége is, hogy mindenben saját előnyét tekintse és az őt megillető részt magának megszerezze. Így, vagy úgy, csak azon kell igyekezni, hogy az ne történjék a saját kárával.

Kerényesyné az asztalra könyökölve, nevetve nézte öcscsét.

— Mennyi bolondot összebeszélsz te, édes fiam. Tudom én, hogy most csak a szájad jár, míg a szived és eszed azzal a néhány apró szöke bajuszszállal van teljesen elfoglalva.

Lóránd még egyszer belemosolygott a tükörbe, azután zsebredugta és lábait messze elnyujtva, cigarettára gyujtott.

— De édes néném, már hogy ne tudnám, mit beszélek? Hisz a morálfilozófia alapvető tudomány. S az megtanít, hogy az egyén boldogulása a fő és egyetlen cél az életben.

— Immorális morál, — vágott szavába Kerényesyné, — nem engedhető meg embertársainkkal és még kevésbbé a családdal és hazával szemben.

— De kérem szépen, — kaczagott édesen Lóránd, — az embertárs annyit jelent, mint ellenfél; a család pedig nem más, mint béklyó, mit az ósdi előítélet ver az egyénre, míg a hazaszeretet csak együgyű ragaszkodás a röghöz.

— Úgy?... — kérdezte Kerényesyné.

— Igen, úgy. Azért a mi az egyén jólétéhez szükséges, azt önmaga iránti kötelesség, bármily uton és bárhonnan is megszerezni magának.

— Könyvekben tanítják nektek ezt a morálfilo-

zófiát, édes fiam? — kérde az öreg nő veszedelmes nyugodtsággal.

— Legtöbbet csak szabadon adnak elő. De könyveink is vannak, melyekből tanulunk. És ebből vizsgáznunk is kell, mielőtt diplomát kapunk.

— Már mint ezekből a tanokból?

— Igen. A végből, hogy a haladó kornak irányát kellőleg magunkévá tettük-e jövőd pályánkhoz.

— Pedig ezzel a morálfilozófiával, édes öcsém, se bíró, se ügyvéd, se tanár nem lehetsz. De általában semmi olyan állást el nem foglalhatsz, mely a mások vagyonához közel bocsát. Mert ha ezek a nézetek teljesen áthatnak téged, az csak a szabad iparra képesít.

— Minő szabad iparra? — kérdezte kényelmesen Lóránd.

Nem tudom, mit mondott volna Kerényesyné, de épen csinos ponny-fogat fordult be a homokos uton s két csupa fehérbe öltözött fiatal leány ugrott le a magas ülésről.

Szeretettel futottak az öreg nőhöz s összecsókolták a kezét s arcját.

— Az öcsém, Dénes Lóránd, az én édes kis leányaim, Marosy Rózsika és Lilla, — mutatta be egymásnak a fiatalokat.

A morálfilozófból egyszerre modern udvarló lett,

kaczér flirteléssel, cinikus pajtáskodással s olyan tolakodással, akár egy vadászkutya.

Nagynénje kelletlenül hallgatta s el-elterelte beszédjét.

A két fiatal leány is gyakran elpirult nyegle szavai alatt. De az idősebb, Rózsika, udvarias nevetéssel mindig megfelelt Lórándnak.

Csak a bátortalanabb Lilla huzódott közelebb Kerényesynéhez, mintegy védelmet keresve.

— Én a ma embere vagyok, — fordult Lóránd Rózsikához s székével annyira hozzá hajolt, hogy válla a leány vállát érintette. — Én a mát mindig teljesen kiélvezem. Nekem a ma minden és én mindent a máért!

— Én meg csak a holnapot szeretem. Nekem minden kedves csak holnap, holnap fog jönni; — nevetett a leány.

Lóránd kiegyenesedett.

— Hisz a holnap mindig csak holnap marad?

— Épen az a kedves, hogy sohse lesz ma. Az ember várja a holnapot s a vágy megmarad vágnak, a beteljesülés el nem ronthatja.

Kerényesyné szeretettel nézett a fiatal leány nevető, okos szemeibe s könnyedén csufolkodó kis szájára és azt gondolta: Ezt nem féltem a morál-filozóftól. De Lilla?

Lilla ott mellette a kerti padon, nagy, csodálkozó

szemekkel nézte a fiatal embert, ki aztán kerti székét és édelgéseit elhozta Rózsikától hozzá.

Igen közel ült mellé s hátrahajolva, megfogta a leányka lecsüngő hosszú hajfonadékát s a végéről kibontotta az égszín szalagot és felkötötte saját nyakára.

— Nekem jobban illik, mert én szőkébb vagyok. De miért nem jöttek mindjárt egyenesen ide? Minek mentek a templomba? Azóta mennyit mulathattunk volna együtt, míg ott azokkal az öreg szentekkel imádkozva társalogni egészen haszontalan időtöltés. — Olyan ősrégi uriemberekkel s olyan távolból kaczerkodikni, micsoda élvezet van abban?

S egészen közel hajolt Lillához és kaczerkodikó tekintetével szerelmesen nézett a leányka bámuló szemébe, ki zavartan kérdé:

— Hát ön nem szokott templomba járni?

— Oh, igen gyakran! De csak a Thália-templomába.

— És ott nincsenek öreg szentek? — kérdé még jobban megzavarodva Lilla.

— De mennyi! — kaczagot Lóránd; — főkép a ballettben.

— Úgy látszik, ön csak azoktól tanult imádkozni; — szólt bele Rózsika, hogy nővérét kiségtse zavarából, ki csak most kezdte sejteni, miről van szó.

— Igen, — hajolt meg kaczagva Lóránd, — azoktól én igen sokat tanulok.

— Az ugyan meglátszik; — nevetett Rózsika.

— És ugy-e előnyömbre látszik meg? — dugta oda fejét megint Lillához Lóránd.

Kerénesyné boszankodva intette el öcscsét s fölkelte és Lilla karját karjába fűzve, elvezette a leánykákat a rózsákhoz. És az öreg méltóságos asszony nagy megelepedéssel hallotta, hogy Rózsika, kit Lóránd kísért, mennyi finom gúnynyal védekezik a modern filozófnak egyéni boldogulásra való törekvései ellen.

Mikor a leánykák elmentek, Lóránd kelletlenül szólt.

— Nem szeretem az e fajta leányokat...

— Pedig mennyivel okosabb, józanabb az ilyen kis leány nálatoknál; — nevetett az úrnő.

— Nekem csak kellemetlen volt az a nyugodt, okos kis macska, a másik pedig, az az angyalképű, igen unalmas. Mi mai férfiak mást kívánunk az asszonytól, — s ekkor Lóránd a szobában lévő legnagyobb tükör elé állt. — Tűz, láng legyen a leányban, egyéb semmi!

— Ezzel ugyan nem sokra becsülitek magatokat, fiam. — Mert ha úgy volna, akkor a becsületesen szerető férfira szomorú sors várna.

— Becsület és szerelem? — kaczagott Lóránd. —

Hidd el, édes néném, hogy minden férfi boldogabb, sőt csak is akkor boldog, ha ...

Kerényesyné tiltólag emelte föl kezét.

— Az én házamban mindig szent volt a becsület és még India császárijának is megfognám a fülét, ha illetlent, vagy rosszat mondana előttem a nőkről. Azért vigyázz a modern filozófiád szájára.

Lóránd fölkaczagott.

— Az én régi kedves néném, a ki Indiák császárijával is éreztetné, ha esetleg a modern kultúra szavaít, erkölcsi nézeteit hangoztatná: *«Itt e megszentelt csarnokokban!...»* — ezt már vidáman operapózban dalolta.

Ebédre új vendégek érkeztek. Lóránd elemében volt, mert mennél többen nézték és hallgatták, annál jobban érezte magát.

Kerényesyné azalatt folyton öcscsét figyelte. S kedvetlenül látta, hogy Lóránd mennyire fölületes lett. Elüti ugyan tréfával, ha komoly dolgokkal kerül szembe, de azért minden közönyös előtte, a mi nem a saját személyére vonatkozik. És meg sem érti a komoly érdemet, nem hogy elismerni s tisztelni tudná.

És az öreg nő mindig jobban és jobban sajnálta öcscsét, hogy így el fog teljesen léhásodni.

Mikor aztán a vendégek eltávoztak s ők aludni tértek, Lóránd kezét csókolt nagynénjének, az

lehangoltan s részvétellel simogatta meg öcscse fejét.

— Vajjon, — gondolta, mikor egyedül volt hálószobájában, — vajjon csak meggondolatlan botorságokat beszélt-e össze ez a fiú? Csupa fiatalos hiúságból, hatásvadászatból henczegett a silánysággal? Vagy csakugyan meg volna már a lelke romolva? Tovább kell őt magamnál tartanom, hogy jobban kiismerjem.

Kerényesyné nem feküdt le. Csöndesen ült a kis asztal mellett ágya lábánál s szórakozottan mondta el a kopottas, régi imádságoskönyv imáit egymásután. Csak akkor hagyta félbe, ha épen észrevette, hogy valami nem akkorra való imádságba fogott.

Épen megint az «*Uton lévő*» imádságánál érte magát, mikor ablaka alatt morogni kezdett az éjjeli őrjáratát végző Bundás.

De tompán vakkantott is egyet.

Kerényesyné fölkel s kinézett az ablakon. Meglátta, hogy világosság vetődik a távolabb ablakok előtt álló rózsákra s az útra is, a meddig a sötétség engedi.

Erre morgott és vakkantott a derék Bundás.

Pedig ez a fény csak a szobákból jöhetett s Kerényesyné azt hitte, valahol égvé felejtették a lámpát.

Fölkel hát, hogy megnézze és eloltsa. Puha

nemez cipőiben nesztelenül ment át két szobán. A másodikban, a dolgozószobája üvegajtaján kivetődő világosságnál meglátta, hogy öcsse van ott.

Az ő székén az íróasztal előtt ült a fiatal morál-filozóf és sorba nyitogatta az asztal fiókjait valami idegen kulccsal és még a rejtett fiókokat is átturkálta.

Az öreg úrnő megdöbbenve állt meg az ajtó előtt és szomorún és mindig szomorúbban nézte öccsét, a ki a modern filozófiából talán most tette le az első sikeres privát vizsgát.

Aztán keserű haraggal, szégyennel és lelki undorral fordult meg és nesztelenül, mint a hogy jött, ment vissza szobájába. De most jól elzárta maga után az ajtókat...

Reggel pedig — reggel Lóránd épen csak hogy fölébredt, mikor az ügyetlen Miska inas behozta a ruhát és egy levelet, csak úgy a kezében.

— Eredj ki; — mondta neki Lóránd, — tedd tálcára a levelet és hozd be nekem kellő tisztelettel.

Miska kiment és formaszorún, tálczán, kellő tisztelettel, behozta újra a levelet.

Lórándnak kedve volt az inassal fölolvastatni, mint otthon szokta a leveleit. De Miska rögtön kiment s így lustán maga vette elő s fölbontotta.

A levélben pedig Kerényesyné rendes, nagy gömbölyű betűivel ez állt:

«Szegény öcsém! Azok után, a mit az éjjel elkövettél, nem maradhatsz tovább nálam. — Véggép el akartalak küldeni. De én hiszek a túlvilági életben és hiszem, hogy az szegény jó édesanyádnak fájna még a mennyországban is, mint a hogy bizonynyal igen fáj neki megtévelyedésed! Azért, ha majd beláttad, hogy épen magad iránti első és legfontosabb kötelességed: lelkeidet és kezedet tisztán tartani — ha mindezt belátod — akkor térj vissza hozzám, szegény öcsém. Én szemrehányást soha nem fogok tenni, hanem úgy veszem, mintha ragályos betegséget kaptál volna attól, a ki erre tanított és a kit az Isten verjen meg!

A mit elvittél, tartsd meg. De én nekem most ne okoskodjál erről, ne filozófálj se szóval, se írásban, csak eredj azonnal el innen, ki a házamból! És igyekezzél, hogy Isten segítségével meggyógyulj.

Kerényesyné.»

Mikor az öreg méltóságos asszony hallotta, hogy a kocsi, mely Lórándot a vasuti állomáshoz vitte, kigördült a kapun, elhagyta szobáját s a kertbe ment.

Szomorú haraggal nyugtalanul járt a fák alatt a

virágos bokrok közt. Már kétszer tért vissza arra az útra az ablakok alá, hol tegnap olyan kedvtelve nézte a sötétbársonyos pírban égő, fakadó *van Houtte*-rózsát. De most nem látta. Csak mikor már harmadszor is ott fordult meg épen a rózsató előtt és megvető haraggal tekintett dolgozószobájának ablakára, a honnan láthatta az iróasztalt s az előtte álló széket, öcsce gyalázatának tanúit, ekkor véletlenül jutott eszébe, hogy az a rózsza mennyivel szebbre fejlődhetett tegnap óta s a gyepen át hozzá ment. Lehajolt, hogy jobban lássa. És meglátta, hogy a mit a bimbó ígért, meg nem tarthatta. Mert a még csomóba burkolt rózsaszirmok egész a mélyig le voltak rágva. De még a tegnap kinyilt két bibor szírom is rongyokra rágva függött le. S a bimbó csutakja közepén még ott is volt összegömbölyítve a poczakos, világos zöld hernyó, mely elpusztította.

Kerényesyné szivéből a méltatlankodó harag fölszállt fejébe. S pirosan a fölindulástól kiáltott:

— Hogy az Isten verjen meg téged is, te gaz morálfilozóf! — és széttaposta a hernyót.

VIII.

LILLA MENYASSZONY.

Kerényesyné a kert végében álló ágbogas öreg cseresnyefáról maga szedte a lehajló ágakról a gyönyörű amarell-cseresnyét.

Még csak néhány szem volt a kosárkában, mikor az orvos hangja szólalt meg a háta mögött. Kérte, hogy hadd szedhessen ő.

Az öreg méltóságos asszony szíves örömmel fogadta vendégét s átadta a kosarat, melynek az alján egy fölbontott levél feküdt.

— Ne vegyem ki előbb ezt a levelet? — kérdezte a doktor, mikor az első marék cseresnyét a kosárba akarta tenni. — Nem kell rá válasz?

— Még magam sem tudom. De az nem levél, haem eljegyzési kártya. Ott maradhat.

És ott is maradt a kosár fenekén. Rászedték a gyönyörű üveg-cseresnyét, míg a kosár meg nem telt. Akkor leültek a kerti padra, a cseresnyefa alá.

— Igen meg vagyok akadva s igazán nem találok meg a helyes utat egy dologban; — kezdte az öreg úrnő.

— Először lenne. Méltóságod mindig megtalálta. Azon is jár mindig.

— Csak akartam, csak törekedtem arra, hogy mindig igaz és igazságos legyek. De most nagy bajban vagyok. Segíthetne tanácscsal.

A doktor nevetett.

— Ha orvosi tanács kell, abban szolgálatára állok. De másban bizony egy csöppet se szégyenlem, ha én mehetek vakon méltóságod után.

Kerényesyné szives mosolylyal rázta fejét, de rögtön elkomolyodva szólt.

— Mégis szeretném, ha most segítené valami elhatározáshoz jutni. De igazán nem is tudom, hogy mondjam el. Szeretném, ha segítené gondolkozni: mitévő legyek! Mert kötelességem lenne fölfedni egy hibát, vagyis inkább bűnt. De ezzel ártatlant is sujtának. Pedig a bűnt egyes ember követte el, a büntetés meg inkább érné az ártatlant, mint a bűnöst.

Míg ezt mondta, féloldalt nézett a doktorra, ki elgondolkozva, lassan, szemenkint ette a cseresnyét, mintha bővebb magyarázatot várna. De az öreg nő már csak azt kérdezte:

— Mit gondol, nem lenne ez igazságtalanság?

— Hát okvetlen föl kell azt fedezni? Nem lenne jobb, ha hagyná méltóságod, hogy fű nőjön az elkövetett hiba fölött? Talán már benne is volt a bűnhődés? Mert hiszen minden vétek önmagában hordja a büntetést. Talán ennél lehetne hagyni.

— Igaz s én már meg is büntettem az illetőt. De nem tudom, elégséges volt-e az arra, hogy a paszsió a bűnre újra föl ne támadjon nála? Mert az által megint csak az a másik, az ártatlan szenvedne.

— Ez talán a bizonytalanabb. És így inkább kegyelmezzon a rossznak is; — vélte az orvos, a hozzá simuló nagy fehér kutya fejét borzolva. — Mert én azt hiszem, a társadalmi bűnök ellen legtöbbet használ a jószágos intim megintés, ha az észről vezetett szívből jön.

— Én nem tudom. Igazán nem tudom; — töprengett az öreg úrnő.

— De én meg tudom, — s az orvos levette fejéről a kalapot s térdére tette. — Én tudom, mert épen ma nagy öröm ért azért, hogy én is visszafordultam a rossz útról egy ilyen intésre.

Kerényesyné kérdőleg nézett rá.

— Ma reggel ablakom alatt a kis fiam pajtásának rólam beszélt. «Az én édes apám — dicsekedett a kis bolond, — olyan derék ember, hogy mindenkinnél különb. Ő sohase hazudik és sohase go-

romba. Nem is haragos. Mert nem iszik soha sok bort.» Ezt a kis Baltay Oszkárnak mondta. Persze az a szegény gyermek már észrevehette atyja hibáját s arról panaszkodhatott az én fiamnak. A mint ott álltam az ablaknál, könyek, az öröm könyei jöttek a szemembe fiam dicséretére. De egyszerre eszembe jutott az is: kinek köszönhetem, hogy most az én kis Endre fiam ilyen büszke az apjára. Egyszerre eszembe jutott és rögtön ide siettem, hogy méltóságodnak megköszönjem.

— Nekem, doktorka? De már azt csak magának köszönje.

— Dehogy is. Emlékezzék csak, méltóságos aszszonyom, mikor mint vőlegény se hagytam abba a mindenféle garçon-mulatozást s csak reggel felé szoktam haza járni a városból. Ezért engem méltóságod egyszer keményen megdorgált. Elém állította a jövőt, mikor majd nem lesz elég erőm ellentállni a rossznak, s a hibából bűn lesz s nemcsak magam ellen s az emberek ellen, de legfőképp a családom ellen fogok azzal véteni. A nő és gyermek tiszteletét ki kell érdemelni a férjnek s apának. Mert a nőre s gyermekre nézve az a legszomorubb, ha csak sajnálhatják őt s a legszörnyűbb, ha kénytelenek megvetni és meggyűlölni! — Isten oltalmazza meg attól önt! — mondta méltóságod keményen. — Azért vegye hát kezébe a szívét,

fiatal ember és győzze le a hibát, míg az nem lett bűnné saját maga és mások ellen.

— Ezt mondtam? És önnek? — csodálkozott Kerényesyné. — Lássa, én már annyira megszoktam önt perfekt gentlemannek tekinteni, hogy soha eszembe se jutott volna, hogy valamikor rászolgált az «intim» megintésre.

— Az Isten áldja meg méltóságodat érette. Mert ha nem olyan aktív a rossz büntetésében, hát hagyott volna engem, hogy kártyás, tékozló s iszákossá legyek. S most az én kis fiam versenyt írhatna Baltay Oszkárral, hogy lyukas a cipője, rongyos a nadrágja s még iskolai könyve sincs, mert az atyja ott kártyázott s ivott egész éjjel a városban. Otthon aztán haragos és goromba mindenkivel.

Ekkor a kert rácskerítése mellett csengve-bongva futott el a kis ponny-fogat, melyen a két fehérruhás Marosy-leányka ült.

— Kedvencei jönnek; — figyelmeztette az orvos Kerényesynét.

— Lilla menyasszony, — fordult hozzá az öreg úrnő, mikor fölállt s elindult a kastély felé.

— Megbolondultak azok? — csapta össze kezét a doktor.

— Kik?

— Hát a szülők. Hisz még gyermek! És alig lábadt ki abból a veszélyes bajból. Pedig szigorún

meghagytam, hogy még ne nézzék nagy leánynak. Még a regények olvasását is eltiltottam. Orvosilag rendeltem el, hogy csak a «Kertészeti Lapokat», a «Rózsa Ujságot» s a virágok és fák képes árjegyzékeit olvashatja. Női kézimunkák helyett pedig a kertben dolgozzon. Mindig napfényben és közel a földhöz, hogy attól erőt nyerjen. No és itt van! De ilyenek is manapság az anyák!

— Ne mondjunk rá semmit, még nem tudunk mindent a dologról.

— De én ezt egy év előtt meg nem engedem! Sőt talán két év múlva sem.

— Igazán megtehetné? — fordult hozzá gyorsan Kerényesyné. — Engem igen lekötelezne. Mert ez lenne a legjobb megoldás. Elhalasztani egy-két évre. Hisz a gyöngye, ingatag jelleméről az idő leszedi a legerősebb köteléket is. Kérem, mindenestre gátolja meg, ha teheti.

— Megteszem. Majd beszélek az apával. De beszéljek külön mindnikükkel.

A leánykák sietve jöttek feléjük. Rózsika előre bocsátotta Lillát, ki szégyenkezve futott az öreg úrnőhöz, de egész közelben megállt.

Kerényesyné ekkor kitárta karját s a kis Lilla sírva borult rája.

— Nem haragszik, kedves néném? Megengedi? — zokogta boldogan.

— Csak boldog légy, kis leányom.

— Oh, én... De ő?... Méltó vagyok-e én hozzá? Nem óhajtott, drága néném, az ő számára különbet?

Az öreg nő kénytelen-kelletlen nevetett és megsimogatta a leányka arcát.

— Te kis ostoba. Hátha én őt nem tartom méltónak hozzád?

Lilla összetette a két kis kezét.

— Őt egy királyleány is választhatná.

— Az manap nem sokat jelent. Téged nem minden királynak adnának oda.

Az orvos ezalatt Rózsikától kérdezte a vőlegény nevét. Mikor meghallotta, elgondolkozott.

— Dénes Loránd, — ismétlé s egyszerre megértette, hogy Kerényesyné ebben az ügyben akarta az ő tanácsát s hogy a fiatal ember valami rossz fát tett a tűzre.

— Jó, hogy nem mondta meg, hogy mit; — gondolta azután. Mert a doktor kényelmes optimizmusával nem szeretett rosszat hallani senkiről. Keresztényi kötelességének tartotta ugyan elítélni a bűnt, de fölkeresni, előhurczolni és megbüntetni, azt már nem tudta. Inkább elfordult, hogy ne kellessen látni. Lorándot pedig még kedvelte is, olyanokról meg szeretete lemosni, letagadni s elfeledni, ha hibáltak valaha.

De azért Lillát mégis megszorította. Előbb ugyan, [mint menyasszonyt, szerencsekívánatokkal üdvözölte, aztán visszavezette a cseresnyefához. Ott leültette a kis leányt s elébe állva, keményen lelkére beszélt, míg az szegényke szomorún hajtotta meg fejét az orvosi ítélet alatt.

— Most nem férjhez menne, de a halálba.

— Oh, én szívesen halnék meg az ő oldalánál! — ábrándzott a kis Lilla.

— Igen, de milyen keserű bánatot hozna rá! Gondolja csak el, hogy ez őt teljesen megtörné s örök gyászba borítaná! Sőt talán öngyilkosságba is vinné; — ijesztgette a kis leányt az orvos.

— Igaz... igaz, — rebegte megrémülve. — Hiszen ő mondta is, hogy ha én meghalnék, követne engem a halálba.

— No lássa. És azt akarná okozni? Egy olyan ifjú életet teljes virágjában kioltani? A szerelemnek nem szabad ilyen önzőnek lennie.

A kis Lilla ijedten összehúzta nyakánál a könnyű fehér gallért.

— Én nagyon fogok magamra vigyázni. S inkább évekig elvárunk.

— Igy már okosan beszél. Azért csak iparkodjék legelőször is egészséges lenni. És a kertben el van már minden ültetve? — s a doktor rendre kikérdezte a kerti dolgok felől.

Kerénesyné azalatt Rózsikával lassú léptekkel járt alá-föl.

— Ugy történt az, kedves néném, hogy pünkösöd másodnapján egy vonaton utaztunk Loráddal a fővárosba. A véletlen hozott össze. Mi azt hittük, ő hosszabb ideig marad itt. Aztán Budapesten az egész három hét alatt mindig velünk volt. S mikor haza akartunk jönni, megkérte Lilla kezét. Szüleim örömmel egyeztek bele.

— Kár volt! — tört ki Kerénesynéből.

Rózsika ijedten nézett rá.

— Nem tudtuk... nem is sejtettük, — s itt ajka reszketett, — hogy kedves nénémnek annyira ellennére lesz.

— Már hogyan lenne? Hát te, te rábiznád sorodat Lorádra? — erősen nézett Rózsika szeme közé.

A leányka elpirult s csak a fejét rázta.

— De Lilla szereti és... és meghalna utána, — s kérlelve tekintett az öreg nőre.

— Loránd önző és hiu. Neki nem Lilla tetszik, ő nem is tudja fölfogni Lilla igazi becsét. Neki csak a kis leány rajongása tetszik. Mint egy tükörben, úgy nézi magát s tetszeleg abban az őt csodáló nagy szerelemben.

— Talán boldogok lesznek; — esengett Rózsika.

— Mindenesetre időt kell hagyni, hogy Loránd-

nál állandóvá legyen ez az érzélem. Lehet, hogy majd jellemének is irányt fog adni; — enyhült az öreg asszony.

— Azt hiszem, Lilla végett szülőim is azt kívánják, hogy várjanak. De Loránd?

Kerényesyné újra fölcsattant.

— Loránd nem határoz! — aztán csöndesebben folytatta. — Szülőid úgy határozhatják, hogy előbb neked kell férjhez menned, aztán következik sorrendben a kis Lilla.

— De én nem fogok férjhez menni. A Lilla példája után épen nem; — s Rózsika könnyes szemmel hajtotta le fejét. — Én kétségbeesnék, ha így ellenére lennék valakinek.

— Ne beszélj ostobaságokat! — haragudott az öreg úrnő. — Nagy igazán mondom, hogyha fiam lenne, persze, kiválóan jeles s jószívű fiú, annak azt mondanám: iparkodjál Rózsikámat megnyerni.

A leányka meghatva csókolta meg Kerényesyné kezét.

— Senki téged úgy nem szeretne leányának, mint én. És minden asszonytól foglak sajnálni, a ki azt fogja neked mondhatni: édes leányom.

— Bocsásson meg, drága néném, hogy előbb azt hittem, nem szívesen lát családjában minket.

— Lorándot nem látom szívesen a családomban! — tört ki az öreg nőből az elfojtott harag,

de sóhajtván tette hozzá: — Nem az én fiam, a férjem után rokonom, a hibáit nem tőlem és nem általam nyerte. Azért engem miatta se vád, se szemrehányás senkitől ne érjen...

— Hiszen ő nagyon, nagyon sajnálja; — engesztelte Rózsika.

Kerényesyné gyorsan hozzá fordult.

— Hát elmondta?

— Igen, elmondta, hogy valami tévedés történt. De, hogy ő azt azonnal jóvá tette. És így most megint oda juthat, kedves néném szeretetébe, Lilla mellé.

Az öreg nő Rózsika szemébe tekintett.

— Ő küldött most ide titeket? És ő küldte az eljegyzési kártyát?

Rózsika elpirult s csak a fejével intett.

Kerényesyné elhallgatott s a leányka hasztalan várta a megbocsátó szót.

Csak mikor távoztak, búcsuzóban mondta Rózsikának:

— Eljöhet veletek. Úgy fogom tekinteni, mint hozzátok tartozót.

IX.

A MINISZTER LEÁNYA.

Három hét óta ült Kerénesyné a sz—i fürdőben.

De ő ezt az időt három évnek számította, olyan türelmetlenül várta vissza egészségét.

Az influenza, mintha csak béklyóba verte volna lábait s az orvos elküldte a fenyőillatos felvidéki fürdőbe.

Ott hiven követte a doktor rendeleteit. Már korán reggel rásütött a nap a beteg térdeire, a mint kiült az üvegterem előtt csoportban álló, négy hatalmas fenyő alá...

Mindenkinek ott kellett elmennie mellette. A fürdő starja is, a kegyelmes úr, mindig arra járt el udvarával.

A sz—i fürdőnek minden évben megvan a maga díszvendége. Mindig akad egy-egy magas állású államférfi, a ki aztán itt a naprendszer középpontja.

Most minisztere van a fürdőnek. Rosszkezdű, rheumás úriember, a kinek mindenkép terhére van a folytonos figyelem, melylyel minden lépését kísérik.

Nem is szeret senkivel beszélgetni. Mindig bizalmatlanul néz körül, mielőtt a legközönségesebb tárgyról is valami legközönségesebbet is mondaná. Nem mintha anarchista merénylettől tartana, csak a riporterektől óvakodik.

Kerényesyné többször látta az újságoknak ezt a cilinderes ügynökeit a miniszter közelében. S észre vette, hogy a kegyelmes úr ilyenkor kegyetlen rosszkezdvében van.

Egy reggel megint valami nagy lap tudósítója jött oda utána. S nyolcz órakor már teljes díszben kísérte a minisztert reggeli sétáján.

A kegyelmes úr nagyon szemébe huzott kalappal botlikált végig a sétányon s nagyokat döfödött botjával a homokba. Míg a kikent-kifent riporter térdben csukladozó lépésekkel hajlongott mellette.

Mikor a négy fenyőhöz értek, a miniszter gyors mozdulattal az utána jövő uraknak ajánlotta kísérőjét s maga a fák alatt ülő úrnőhöz sietett.

Letelepedett mellé. Kerényesyné nevetve fogadta.

— Menekül? — kérdé.

— Megmentettem magamat! — fohászzkodott a miniszter. — Szörnyű a mi sorsunk! Valóságos

prédái vagyunk ezeknek. Belőlünk akarnak élni és ruházkodni.

— És pezsgőzni, — nevetett az öreg úrnő.

— Persze, hogy azért törekszenek aztán olyat megtudni, a mit még mi magunk se tudunk, mért az nekik már kész jövedelem. Nekik minden, a mit mondok, vagy nem mondok, ha betegebb vagyok, vagy jobban érzem magamat, mindez készpénz.

— A multkor az egyik azt is rosszalta, hogy az ország ilyen vezetőembere itt, ezen az olcsó helyen keresi az egészségét; — nevetett Kerényesyné. — Persze, tengeri fürdőbe több költséget kapna az ujságjától.

— Én pedig az ő hasznáért szenvedjek egy nem az én bajomra való helyen és szidassam magamat az ellenzékkal, hogy kihordom az ország pénzét, vagy épen, hogy a külföldön árulom és eladom a hazát; — dörmögött a miniszter.

— Azt is a riporter írná.

— Mindent. Hisz ma komoly ember alig is írhat. Árlejtés mellett íródik itt is minden. Aztán kin keresse az ember, ha megrágalmazzák? Ha kérdőre akarja vonni őket, odaállítják informátornak elkergetett inasomat.

— Vagy az elkergetett inasnak kedvesét, a volt szobaleányt, az írta a rágalmazó vezetőcikkelyt az

ujságba. Mert ő más politikai elveket követ, mint a kegyelmes úr.

A miniszter nevetett. De a rheuma gyötörte, hát újra panaszra fogta.

— Milyen boldog is méltóságos asszonyom, hogy nő s így nincs kitéve ilyen támadásoknak. No csak épen, ha megölné valaki, akkor küldenék hozzá az ujságok tudósítóikat.

Kerényesyné fölkaczagott az erős tréfán.

— Hisz eleget támadják, bántják azok a nőket is. Folyton becsmérlik s még az úgynevezett szépirodalomban is olyan hangon írnak, a hogy tisztességes parasztember nem beszélne. S versben, prózában, vezércikkben, novellában, apró hírben, de még a hasznos tudnivalókban is, valósággal üldözik a becsületes asszonyokat.

— Ne mondja? — csodálkozott megütődve a miniszter. — Persze, az ember annyira el van foglalta, hogy igazán nem terjedhet ki mindenre a figyelme.

— Pedig úgy van. Igen barbár durválkodást intónálnak a nők ellen még élőszóval a színpadon is. Pedig a barbár eldurvulás az egész országra — szégyen.

— No, no — tiltakozott a miniszter — az olyan badarságot számba se kell venni, nem hogy még fájlalni! De csak egy csöppet sem szabad fájlalni egy csöppet sem.

— Hisz én is azt mondom. De még azt is mondom, hogy inkább örülni kell rajta. Mert a sok durva bántalom csak azt mutatja, hogy még igen sok olyan derék magyar asszony van, a ki nem hagyja prédára jutni az ősi vagyont, hanem megőrzi. Mert csak az bőszíti őket úgy a becsületes nők ellen, hogy miattuk nem juthatnak mindenki vagyonához.

— Persze és akkor ez még jó jel! — örült a miniszter, — hogy így az nem az ország sülyedését mutatja, ha a lapokban durva barbársággal támadják a nőket, hanem inkább az anyagi jólétet.

— De hát az a baj, hogy a bambákat könnyen megtévesztheti és rossz irányba vezetheti az ilyen turpisság. Sőt még az okosabb indolens embereket is. Ezen pedig segíteni kellene. Még pedig a sajtó megrendszabályozása által kellene segíteni a kormánynak.

A miniszter térdére csapta a kalapját.

— Mindent csak a kormány! A társadalom minden kellemetlen kötelességét a nyakunkba szeretné sózni. Ne tartsanak olyan lapot, ne olvassanak olyan könyvet, ne járjanak olyan színházba, akkor azok, a kik így irnak, majd megfordítják a köpönyeget.

— A frakkot! — nevetett az öreg úrnő. — De hát ez úgy van: mihelyest romlott irányt követ egy

hírlap, vagy színház, a közönség mindjárt azt hiszi, hogy «kitartott». Még pedig az adóból.

— Pedig az semmi más, csak a társadalom féltett kincse, a sajtószabadság; — méltatlankodott a miniszter.

— Csakhogy a közönség nem ezt érti sajtószabadság alatt. Mert a sajtószabadság és szabad száj és szabad revolver, nem ugyanegy; — nevetett az öreg úrnő s áttért a kegyelmes úr legutóbbi beszédjére, melyet az országházban tartott s a melyből ő nagy méltánylással ugyanezt az eszméket vonta ki.

— No lássa! És ugye, milyen igazságtalanul bántottak érte? — s a kegyelmes úr örült, hogy a társadalom jobbjai is megértik s elismerik az ő jó szándékait.

E mellett aztán hosszasabban elidőzött s mikor érte jöttek, megköszönte Kerényesynének a jól eltöltött órát.

Ezután mindennap megpihent a négy fenyő alatt. És rövid időn úgy összeszoktak, hogy az öreg úrnő is kedvet talált a miniszter társaságában, aki bizalmasan azt mondta róla titkárának:

— Kár, hogy a képviselők közt nem ül, mert bizonyos, hogy talpig okos asszony.

— És gazdag; — hajolt meg a titkár.

— Az kevesébbet ér, — sóhajtott a kegyelmes úr.

Néhány nap mulva, reggeli sétájánál egy fiatal embert talált a miniszter Kerényesyné mellett, ki mindjárt bemutatta öcscsét, de szives vidámsággal így végezte a bemutatást:

— Nem kérek számára semmit.

A kegyelmes úr nevetett.

— Nagyon kellemes helyzet, nekem is, de méltóságos asszonyomnak még inkább. Kevés ember mondhatja el.

És szokatlanul nyájasan eredt beszédbe Loránnal.

Kerényesyné most teljesen meg volt elégedve öcscsével. Elbizottsága elfogulatlaná tette az államférfival szemben. Könnyed vidámságával pedig megkedveltette magát. Elmés tréfával beszélt ifjúsági politikai életükről, mintha ő is csak fiatalos kedvből, — de a mellett átértzett tisztelettel a kormányférfiak iránt, — lenne ellenzéki.

Ez tetszett a beteg miniszternek. S mikor elment, Lóránd engedelmet kért, hogy elkísérhesse és Kerényesyné látta, hogy a kegyelmes úr be is hívja őt lakására.

— Szerencsés lesz, — gondolta magában, — megtudja nyerni az embereket. Arra van tehetsége. Később talán érdemes is lesz rá. Most még csak hiúság nála, vagy kaczérság és önzés, a mi egy.

A mint most nem szerette Lórándot, azt várta, hogyha visszatér, gúnyolni fogja a minisztert. De az

tisztelettel beszélt róla s ezzel nénijét nyerte meg s jóformán lefegyverezte.

Lórándot aztán a kegyelmes úr mindennap jobban megkedvelte s a fürdőben már mint «új kegyenczről» beszéltek róla s kezdték a pártfogását keresni.

Mikor az «Anna-bál» közeledett, a miniszter föl- említette Kerényesyné előtt, hogy a felesége és leánya akkortájt térnek vissza Ostendéből s talán ide jönnek érte. Lehet, hogy a bálban is részt fog- nak venni.

Lóránd e hirt lelkesedéssel fogadta. Elemében volt. A hölgyeket ünnepélyes fogadtatással várta s a bált fényesen akarta rendezni. S az a nagy hév, a mivel ehhez fogott, a közönséget is magával ragadta. Azért aztán igen jól sikerült minden.

A miniszter családja nagyon kedvesen volt meg- lepve a díszes fogadtatással s ép úgy aztán a bállal is.

Mindezért a miniszterné nagyon nyájas volt Kerényesynéhez.

De különösen a bálon, a hol az öreg úrnő, kissé nem korrekt kontyában, egy olyan koronásfejű, gyémántos fésűt viselt, hogy a miniszterné alig tudta róla levenni, leplezetlen megkivánással néző, szemét.

Másnak is föltűnt. Egy ottlevő riporter odasúgott a bálban terpeszkedő bécsi antikvárus ismerősének :

— Mire taksálja azt a diadémot? Mit adna érte?

— Az nem diadém, az fésű. A régi magyar úr-asszonyok hordták. Adnék érte kétezer pengő forintot, mert taksálom hatezerre.

Kerénesyné a miniszter feleségével majdnem olyan elnézéssel bánt, mint maga a kegyelmes úr. Meghallgatta az udvari bál eseményeit, a toillettek leírását, a bókokat, melyeket leánya és ő is kapott, szóval mindazt, a mit a kegyelmes asszony a legfőbbnek tartott az életben...

Nagyobb érdekléssel figyelte meg Kerénesyné a miniszter leányát, Myrát, kit a bálban látott először, míg a miniszternét már reggel bemutatta férje a fenyők alatt.

Lóránd akkor a forrásoknál volt a két Marossyleánykával, a kiket még akkor hívott meg az Annabálra, mikor nénje után idejött.

A leánykák előtte való nap érkeztek, de Lórándot nem látták. Mert akkor ő már a vonagnál várta a miniszter családját s rendezte a fogadtatást és bokrétkát nyújtott a két hölgynek üdvözlötül. Később pedig a fáklyás-zenét rendezte s beszédet tartott a miniszterhez; aztán pedig együtt maradt a többiekkel mulatni.

Reggel Kerénesyné hívatta el s a leánykákkal küldte a forrásokhoz. Mikor visszatértek, a miniszter

már nem volt ott s Lóránd rögtön utána sietett. Nem is látták aztán délig.

Ebéd után a vidéket mutatta meg a miniszter családjának. A fogatukon ment velük s nem jöttek haza csak a bál előtt.

A kis Lilla kissé kedvetlen volt.

— Én igazán helyeslem azt, hogy Lóránd azokkal van. Hisz mondta, hogy csak azért van velük, mert a mi kettőnk érdeke kívánja, hogy a miniszter jóakarátát megnyerje. Csak a jövőnkért teszi.

Kerényesyné semmit se szólt e védőbeszédre, Rózsikát pedig most minden egyéb nagyon érdekelte — épen Lilla miatt.

A bálban aztán megismerték a miniszter családját. A nőt olyannak találták, mint más nőismerőseiket, csak kissé talán szertartásosabb, ünnepesebb volt. De a leányt mind a ketten nagyra nyílt szemekkel nézték.

Talán tetszett nekik, talán a kis Lilla szeretett is volna a helyén lenni, mert Myra épen Lóránddal tánczolt, mikor ők a terembe léptek.

Kissé elkésve érkeztek, Lilla nem akart menni addig, míg Lóránd értük nem jön. Mert Lóránd neki meghagyta, hogy várják meg. S mikor Kerényesyné nem akart tovább várni, a kis Lilla szomorúan ment vele, hogy így szót nem fogadhat Lórándnak.

Gyönyörű volt a két Marossy-leányka, de Lóránd annyira el volt foglalva, hogy meg se látta őket s talán nem is tánczoltak volna, ha ismerősökre nem találának. Így Rózsika folyton tánczolt, de Lilla mind elutasította a tánczosokat, mert Lóránd még otthon megígértette vele, hogy csak együtt fognak tánczolni.

Lóránd pedig szünóraig csak egy perczre jött hozzájuk, akkor is csak, mert Rózsika megszólította, hogy Lilla nem akar tánczolni, rá vár. Akkor sietett oda s nagy gyorsan szemrehányásokat tett a leánynak, hogy miért jöttek olyan későn? Ő kénytelen volt a miniszter leányával tánczolni az elsőt. És mért nem tánczol most? Mért rontja el az ő multságát? Mikor ő azon fáradozik, hogy a minisztert lekötelezze magának, mert sokat, igen sokat vár tőle.

Azzal odébb síklott magas alakja rögtön Myra mellett tünt föl. Lilla vágyakodva nézte, mint áll föl az a másik leány s mint kezdi meg együtt kézen fogva a terem közepén, egyedül a palotást.

Lilla is szerette ezt a szép tánczot s talán bájosabban tánczolta, mint az az erős piros leány, a ki kissé fásan mozgott, könyökeit hátraszegve.

De beszélni úgy nem tudott volna Lilla, mint az. Ugy folyton ide-oda forgatva magát, folytonosan beszélni, nevetni. S olyan kizárólagosan, mintha

egészen magukra lennének. Lilla jól látta, hogy egyszer toll-legyezőjével még végig is simította Lóránd arcát s hogy nevettek együtt!

Szegény kis Lilla csak őket látta, mást semmit. S e mellett remegve összekulcsolta kezecskéit s arczán az izgalom piros foltja lángolt.

Kerényesyné arczán is égett most két erős piros folt, de a haragtól. A mit Lóránd lassan visszanyert nála — a jóindulatot — megint eljátszotta. Az öreg úrasszony a becsület határául szigorú vonalat vont s Lóránd azon már keresztültánczolt a miniszter leányával.

Azt a gyermeket is maga mellett nagyon sajnálta. S azt gondolta, legjobb lesz, ha elviszi a leánykákat. De nemcsak a bálteremből, hanem másnap Lóránddal együtt hazamennek. Ezzel vége szakad a flirtelésnek azzal a Myrával.

A bálból el is vitte mihamar a két leánykát. Rózsika szívesen ment, de a kis Lilla szeretett volna még ott maradni. Mintha szegényke az utolsó csöppig ki akarta volna üríteni a keserű poharat.

Mikor már mentek, Lóránd utánuk sietett és segített a felöltőket föladni, mialatt váltig sajnálkozott, hogy nem maradhatnak itt tovább.

— Hisz most lenne csak az igazi multság!

Se Kerényesyné, se Rózsika nem feleltek s Lóránd odasúgta Lillának :

— A legjobban állunk. Képviselő leszek. Tudja, kis baba, képviselő? Az csak megéri ezt a kis fáradságot tőlem, mi? — és megcsókolta a leányka jéghideg kezét s karját nyujtotta és elindult velük.

De a kivezető ajtónál homlokára csapott.

— Hisz foglalkozva vagyok s a boszton már kezdődik!

Lilla úgy összerezett, hogy Lóránd elnevette magát s gyorsan lehajolt hozzá, úgy susogta:

— Maga várjon rám az ablaknál. Nemsokára odajövök a cigánynyal s elhuzatom magának:
Te vagy nekem egyetlenegy virágom...

Ezzel elrohant.

— *Szeretlek, mint senkit e nagy világon,* — suttogta meghatva odább a dalt utána a kis Lilla.

Lakásukra érve, Kerényesyné haraggal hányta le magáról a selyemruhát s a koronás gyémántos fésű is nagyot koppant, mikor az asztalra dobta.

Haragudott. Nagyon haragudott önmagára is.

— Ha akkor nem ellenzem, hogy az eljegyzés nyilvános legyen, — töprengett, — most bevégzett ténynyel állna szemben az a Myra s akkor nem tüntethetné úgy ki azt a fiút.

S félig levetkőzve, elkezdett haragosan ide-oda járni a szobában.

— Az meg merő bolondság tőle arra számítani, hogy a miniszter ezek után el ne ejtse, ha kitudódik,

hogy már el volt jegyezve. Mert hisz ez tőle infámia mind a két leány iránt. Elrontja a pályáját. Félrelökik... Vagy talán éppen ellenkezőleg? Isten tudja! Hisz manapság csak a másé becses, a más szerencséje, a más boldogsága. Lehet, hogy az a Myra is olyanféle, hogy éppen azért többet érne neki, ha mástól venné el.

S az öreg úrnő tanácstalanul állt meg a benyiló ajtajánál. Ott Rózsika s Lilla vetették le a báli ruhákat s halkán beszélgettek.

— Oh, Rózsika, ha tudnád, milyen boldog vagyok én! — susogta a kis Lilla — képzeld, Lóránd képviselő lesz. Már biztos. Azért kell neki magát folyton föláldozni és velük lenni. Milyen boldog is vagyok!

Rózsika lehajolt, hogy egy hervadt rózsát a földről fölvegyen s a mellett a könyeit letörülhesse.

Reggel felé aztán arra ébredt föl Rózsika, hogy a szobában borzongató hideg van s a derengő hajnalfényben világos a szoba. Az ablakhoz fordult s látta, hogy nemcsak a függöny volt szétvonva, de az ablak is tárva-nyitva állt.

És a nyitott ablaknál ült Lilla, könnyű ruhában, csak éppen a báli felöltő volt hanyagon rávetve.

Rózsika ijedten szólította.

— Hagyj csak, kérlek, — s kezével is intett, —

Lórándot várom. Azt mondta, várjam az ablaknál, mert a bál után éjjeli zenével fog jönni.

Rózsika elkeseredett.

Gyorsan beburkolta testvérét egy meleg bolyhos nagykendőbe.

— Nem szabad mindig csak rá gondolnod, hanem arra is, mi van a te ártalmadra. Most itt meghűltél s ha megbetegszel, annál továbbra halasztódik az esküvőtök; — tette hozzá megsajnálva a didergő, megsápadt leánykát. — S Lóránd most nem is jöhet, neki a többiekkel kell tartani, pezsgőzni s hallgatni a cigányt, a kinek ott kell most húzni.

S az ágyhoz vezette Lillát és lefektette, mint egy kis gyermeket.

Másnap délelőtt Kerényesyné hasztalan küldött Lórándért. Azt üzente vissza, majd egy darabka papíron meg is írta, hogy most neki lehetetlen odamenni, mert a miniszter várja, együtt mennek K—re a bányákat megnézni. De estére visszajönnek.

Kerényesyné félív papíron, de couvertezve küldött erre választ, a melyben igéri öcscsének, hogy a miniszter előtt üti pofon, ha nem jön rögtön elbúcsuzni menyasszonyától.

Erre aztán Lóránd odafutott s igen melegen vett búcsut a kis Lillától, a kit félrevont s elnevezte égi angyalnak, kire senki se méltó ezen a világon.

Aztán ígérte, hogy mindjárt másnap utánuk megy. Ma még nem lehet; ma még okvetlen a miniszterrel kell mennie, mert a képviselőséget nem játszhatja el.

S e mellett haragos nénjére olyan engesztelő kedvkereséssel nézett a jövődöbeli képviselő, mint egy hibában talált vizsla.

A kis Lilla pedig megnyugtatta, boldogan ment aztán haza.

X.

SZEGÉNY KIS LILLA.

Otthon a kis Lilla nagyon beteg lett. Az éjjeli lég ott a fürdő szállójának nyitott ablakánál, mikor Lorándot s kedvencz dalát várta, a Kárpátok éles, hideg levegője megdermesztette akkor az ő forró kis lényét. És az erős tüdőlob, melyből mult télen alig tudta az orvos kirántani, újra megtámadta.

A betegszobában aztán nehéz órák, napok, sőt hetek következtek szegény kis Lillára és környezetére. Az éj óráiban lázas álmai közt a beteg leányka újra ott ült fürdői szobájuk ablakában, de most jegyese mindig megjelent előtte s elmondott mindent, a mit akkor elmulasztott elmondani, még a cigány is szépen, halkán húzta hozzá: «Te vagy az én egyetleneg virágom...»

Rózsika ilyenkor vérző szívvel hallgatta a gyöngéden suttogott lázas szavakat, míg tekintete rémülten szegződött az üvegajtóra, melyen át mintha a

halál fehér angyalát látta volna állni összetett szárnyakkal, várakozva.

— A halvány holdsugár az, — nyugtatgatta dőbögő szívét; — csak a holdsugár; — de kezét azért összekulcsolta s a szent Szület hívta segítségül, hogy csak a holdsugár legyen.

— Loránd!... Loránd! — szólítgatta édesen a kis beteg.

Loránd pedig akkor a valóságban is gyakran ott volt mellette. Kerényesyné most nem hívta fenyegetéssel. Eljött a nélkül is és sokszor és soká volt menyasszonya betegágyánál.

Mikor először jött oda, Rózsika elgyötörve a bánattól s aggodalomtól, elmondta neki a kis Lilla betegségének okát, habár aztán hozzá is tette: Másnak nem mondtam meg. De magának tartoztam ezzel.

Loránd nagyon fölindult.

— De hát miért nem küldtek akkor inkább értem? Mint hogy ott várt szegényke a nyitott ablaknál? Hisz én elmentem volna oda is a cigányokkal. Úgyis én huzattam egész éjjel. De ilyen veszélybe dönteni magát! Miért is nem vigyáztak rá jobban? — s egészen kétségbe volt esve. — Mert így még épen olyan, mintha én lennék oka a kis Lilla betegségének. Pedig egy kis gondoskodással és felügyelettel meg lehetett volna ettől menteni szegénykét.

Rózsika méltatlankodva akart neki felelni. De eszébe jutott, hogy Lilla élete függhet attól, hogy vőlegényét lássa és — búsan, lehajtott fejjel vezette be hozzá.

A betegszobában csak lassan tért vissza a remény a szivekbe s Rózsika végre egy este látni vélte, miként távozik a halál halovány küldöttje s átlátszó fényes szárnyát mint bontja széjjel és vonul el a holdsugáros kert sötét fái között.

Rózsika letérdelt az ablaknál s boldogan sírva adott hálát a szent Szűznek.

A beteg akkor már a javulás útjára tért. De az orvos még ezen az úton is féltette.

— A mi égajunk alatt nagyon variál az időjárás. Azért csak mennél előbb el innen. Mit mondana a kis beteg Lussin-Piccolóhoz? Nem szeretne, mint Mignon, a babérfák alatt járni? Tudja: «Oda, oda mennék, kedvesem, veled!»

A kis Lilla bágyadtan mosolygott.

— Igen, oda mennék veled.

— No, hát el is megy.

S el is ment. Nem ugyan Loránddal, de Rózsikával s édes anyjával. Hanem Lóránd is el-
eljárt oda.

Majd Kerényesyné váltotta föl a leányka anyját.

Az öreg úrasszony nagyon lankadtnak s erőtlennek találta a kis Lillát. Talán mindnyájan látták,

de se egymásnak, se maguknak nem akarták bevallani, hogy félnek, remegnek e miatt.

Kerénesyné egészen szívébe fogadta a leánykát.

Lilla pedig azt mondta, hogy mellette mindig erősnek érzi magát. Mintha az öreg úrnő erős szeretete erőt adott volna neki.

Egyszer a meleg délelőtti órákban künn a babérfák alatt pihent a kis beteg függőágyában.

Kerénesyné mellette ült s a Velebit-hegység hótakart csúcsait csodálták együtt. Mert odafent a hó fénylett, ragyogott a déli nap sugaraitól, míg körülöttük a narancs és citromfák virágaiból édes illat áradt. Távolabbról pedig az ezüstös olajfa virágának bódító illatát hozta hozzájuk a tenger felől jövő friss légáramlat.

A kis Lilla bágyadtan hajolt ki a ringóágyból s az öreg nő karjára hajtotta fejét, míg hervadt kis kezével köszöntve intett, ha egy-egy sirály átröppent felettük.

— Ha én is úgy szállhatnék! — sóhajtott utánok. De aztán fölnevetett, szomorú édes nevetéssel. — Repülni szeretnék, és bárcsak járni tudnék, ott a tengerparton.

— Az is megjön, leánykám; — s az öreg úrnő szeretettel simogatta meg.

— Néném, — kezdte édes hangján, — ha én... én meghaltam volna és Loránd más leányt választott volna, te ahhoz is ilyen nagyon jó lennél, mint

hozzám? — s mindkét hervadt kis kezével átfogta Kerénesyné erős kezét.

— Te kis bohó bogárkám, min töröd te a fejedet? Hisz én magadért szeretlek, nem Lorándért. És ő többet köszönhet neked, mint te azt csak el is képzelhetnéd.

— De én! Én ezt a szép boldogságot köszönhetem neki! — és megcsókolta jegygyűrűjét. — Kérlek, igen kérlek, — s kezeit is összetette; — ha én valamikor ezt elfelejteném, vagy ha valamikor... nem leszek, te azt sohase felejtsd el. Soha, drága néném, soha!

— Persze, hogy nem felejttem el. Már hogyan is; — csillapította az öreg úrnő.

— Ide nézzenek! — kiáltott ekkor mögöttük az orvos, a ki Rózsikával hosszabb sétáról tért meg a tengerpartról.

Most már harmadizben jött ide Lillához, mint «legkedvesebb betegéhez», mondta, mikor megérkezett.

— De a legrestebb is, a ki nem siet megerősödni, — tette hozzá tréfálva.

— Pedig már olyan jól érzem magamat, olyan könnyen, mintha nem is kellene járnom, hanem repülni tudnék.

Az orvos hirtelen elfordult s az utána jövő szolgától két bokkrétát vett át

— Magának, Lillácska, a menyasszonyok virágát hoztam Lorándtól. Magamtól pedig otthonról az utolsó rózsákat szedtem le mindkettőjüknek.

Az orvos mindig vidámságot s új reményt hozott, ha eljött; de ő nem érezte e vidámságot s reménye mindinkább eltűnt. Hanem azért most is elűzte az érzékeny, borus hangulatot, mikor Lilla háta mögött vidáman megszólalt.

— De nézzenek hát ide, kérem, micsoda gyönyörű csufságok ezek! — s az utána tipegő öreg asszonyka lapos kosarából egy nagy tengeri rákot emelt ki. Kár, hogy nem hozhattuk el azt a rengeteg nyolczlábú polypot, a mit tegnap fogtak. De az már ott fő fölvagdalva két nagy üstben, a holnapi lakzira. Mert holnap az én öreg Anitám unokájának a leánya megy férjhez.

S a doktorvásárolt a rákokból, aztán nevetve visszaadta Anitának ajándékkul a menyegzői lakomára.

Mikor az öreg asszony nagy hálálkodások közt elment, a doktor elmondta ismeretségük kezdetét.

— Egyszer páciensem volt ez a derék öreg asszonyka. Akkor talán még csak hetvenkilencz vagy nyolczvan éves volt s odaát a sziklák közt legeltette a kecskéit. Valahogy elcsúszott s eltörte a lábát. Én épen ott jártam, hát segítettem szegényen. Azóta vagyunk olyan jóbarátságban. Most is nála voltunk Rózsikával s úgy eldicsekedett nekünk,

hogy azon a lábán, melyet kilencz év előtt rendbeszedtem, most még erősebben lép, mint a másikon.

— De azóta imádkozik is minden este egy olvasót az ön lelkiüdvéért, — mondta Rózsika.

— Azt jól teszi; — mosolygott az orvos; — mert arra, fájdalom, alighanem szükségem lesz. De azonfelül ma még nagyon üdvös tanítást is kaptam az én öreg Anitámtól.

— Ugyan mit? — kérde-Kerényesyné, míg Lilla sóhajtva nézett a fürgén lépegető öreg asszonyka után.

— Hát beszélte, hogy jövőre már nem igen találom őt itt. Mert már nem bírja úgy a kosarat, mint eddig. «Megyek fölfelé a parton — mondta. — De hát szívesen megyek.» Persze, mondtam én neki, mert nehéz életet élt, szegény asszony, a hosszú nyolczvannolcz év alatt. De erre Anita neheztelve rámszólt: «Nehéz életet? Az én életem sohasem volt nehéz. Az Isten mindig velem volt a hosszú földi úton. Folyton adott nekem munkát s ha bánat ért, adott vigasztalást. Nem is azért megyek el szívesen, mintha nem tetszene ez a földi élet, de azért, mert már teljesítettem minden kötelességet, a mit az Isten nekem kirendelt. Fölneveltem a gyermekeimet s el is temettem őket. Unokáimat jó útra vezettem s dédgyermekeimet is rendbehoztam. A legfiatalabbat holnap adom férjhez. Hát

most már talán magához vesz az Uristen». Így beszélt az én öreg Anitám. Tessék! — folytatta komolyan a doktor — mennyi bölcsesség egy ilyen szegény parasztasszonynál. És jóság, mely hálával vesz mindent az Isten kezéből. És okosság. A legnagyobb okosság nyilvánul ebben a megalégedésben. Mikor most épen azt irtják ki az emberi szívből és lélekből, *a hálát és a megalégedést*, ezt a két legboldogítóbb érzést. Hisz ezeket manap már nem is találhatni az embereknél.

— No, ebben a gyermekben a kelletinél is több van mind a kettőből; — nevetett Kerényesyne, Lilla fejét simogatva. — Adja Isten, hogy nála is nyolcvannyolcz évig tartson, mint Anitánál.

Az orvos Lillára nézett, a ki Kerényesyne szavaira édes mosolylyal hunyta le szemét. Kezében egy csomó narancsvirág volt s a mint azt most keblén tartotta, a doktor meghatva fordult el tőle.

Másnap, mikor haza utazott, nagyon vidáman vett búcsút betegétől.

— Csak mentül több üdvözetet küldjön velem. Mert azt otthon már sokan várják, még a fák és virágok is; aztán a galambjai és az özecsskéje, de még a kis ponnyk is. Meg is mondom mindenkinek, hogy sietni fog itt meggyógyulni.

Lilla mosolygott.

— Igen; szeretettel üdvözlök mindenkit és min-

dent. És nemsokára otthon leszek, mert már úgy vágyódom... olyan nagyon vágyódom haza.

— Négy nap mulva megjön Loránd, — biztatta az orvos, — hosszabb időre jön. Azalatt derekasan meg kell erősödnünk! — és melegen megrázta a leányka kezét. De még meg is csókolta az átlátszó fehér kezecskét.

Kerényesyné a kerten végig kísérte a távozót.

— Isten legyen velük! — búcsúzott sietve a doktor. — Két hét mulva szükségük lesz rám. Ha előbb, hát hívjanak.

Ezzel gyorsan elment.

Az öreg úrnő megértette és sírva fakadt.

— Istenem, hát csakugyan nincs segítség?... Csakugyan el kell távoznia annak a szegény jó gyermeknek?...

És az öreg úrnő nem mert fölmenni Lillához, hanem nagy szívbeli bánatával ott sírt... sírt a babérfák közt álló márványpadon és nem bírt lecsöndesedni.

Rózsika azalatt nővére ágya mellett ült s hallgatta, mint számíttgatja szegényke, hogy hány nap mulva indulnak haza.

— Mert hisz én már sokkal jobban vagyok. Érzem, hogy sokkal könnyebben, jobban vagyok. Csak épen ez a nagy gyöngeség... De ez már nem betegség.

Aztán halkan nevetgélve számítgatta, milyen hamar itt lesz a menyegző napja. Mert Kerényesyné megigérte neki, hogy most már nem halasztják el s mihelyt megerősödik, megtartják az esküvőt.

— És az orvos azt mondta, hogy akkor majd el ne felejtsem az itteni szokást, a mit neki az öreg Anita mesélt. Itt az esküvőnél a menyasszony oda teríti ruháját az oltár lépcsőjére, hogy a vőlegény arra térdeljen; mert akkor sohasem vágyódik el mellőle, a sírig híven mellette marad. Ezt mondta a doktor. Pedig hiszen Lorádnál arra nincs szükség; — s a kis Lilla édesen mosolyogva hunyta be szemét s elaludt.

Rózsika mindezt szakadozó szívvel hallgatta.

— Milyen jó hozzá az Isten, hogy elföd előtte minden valóságot, minden rosszat, még a közeledő halált is!

S míg Lilla aludt, Rózsika sűrű könnyek közt könnyörgött:

— Oh, én Istenem, ne olyan hamar... Ne olyan hamar jöjjön... az elválás...

Pedig hamar jött, még hamarabb, mint az orvos gondolta. Egy hét sem telt el s már sürgönyileg hívta őt Kerényesyné. A szülőket, Lorándot s őt.

Mind ott voltak Lilla körül, mikor a halál angyala eljött s szívére tette kezét. Szegényke nem is sejtette, hogy el kell hagynia azokat, a kik olyan

nagyon szerették s a kiket olyan nagyon szeretett.

— Holnap erősebb leszek és jobban fogok bírni örülni, hogy így mindnyájan itt vannak; — susogta alig hallhatóan, azzal örökre lehunyta szép, hűséges tekintetű szemét.

★

És azon a «holnapon» egy vonat rohant az éjszakában, vissza az otthon felé. S a vonat utolsó kocsijában egyedül volt a szegény boldog kis Lilla, fehér ruhában, fehér virágok között, koporsójában. Az egyik elsőosztályú kocsiban pedig a gyászoló család vigasztalan bánattal kísérte kedves halottját haza hazájába.

Milyen jó is volt hozzá a jó Isten, hogy elvihette magával fehér boldogságát az örök boldogságba.

XI.

JOB B IGY.

Alig félóra előtt fordult ki két szép úri fogat Kerényesyné udvarából. Az illusztris vendégek elmentek s az öreg méltóságos asszony még vendéglátó fekete selyemruháját se tette le. Csak épen, hogy a drágaművű aranylánczot takarította le nyakáról. Még a kényelmetlen halcsontos derekat se dobta félre, abban ült künn az ablakok alatt.

Mellette a kerti padon kis jegyzőkönyv feküdt. Csak az előbb találta egyik szobában az asztalon, Lóránd zsebkendőjével együtt.

A krokodilbőrbe kötött kis könyvet oxidált ezüstből zsinórvékonyágú női alak diszítette, több szecsessziós gilisztával együtt.

Kerényesyné mikor megtalálta s belétekintett, fölnevetett. Aztán keveslön intett kezével és zsebébe tette. De most, hogy kijött a kertbe pihenni, elő-

vette s újra elolvasta, a mit Lóránd alig egy óra előtt kis jegyzőkönyvében följegyezgetett.

Mert Lóránd aznap hozta hozzá jegyesét bemutatni.

Két fogaton jöttek. Előbb jött ő a könnyű kis kocsin a miniszterrel; utánuk landauerben a miniszterné Myrával.

Lóránd a látogatást előre bejelentette, a miniszternek azzal az óhajtsával, hogy idegen ne legyen hivatalos. Egészen bizalmas, családi körben szeretne lenni.

Kerényesyné hát ahhoz tartotta magát. És csak a sok régi vertezüst masszív asztaldíszek s az ebéd értéke mutatta, hogy nagy vendégeket fogad.

A miniszter nagyon elégedett, nagyon jókedvű volt. Felesége bizalmasan elmondta Kerényesynének, hogy férjét mult héten az udvari ebéden ő felsége mindenki fölött kitüntette. Azért ilyen vidám most.

Pedig a miniszter talán inkább ezzel az eljegyzéssel volt olyan nagyon megelégedve. Lórándtól sokat várt. Azt mondta róla: paktumot kötött a szerencsével. Most már megválasztatta képviselőnek. Már a nyeregben ül. Hát csak előre!

Lóránd igyekezett is előre törtetni és eljegyezte Myrát.

S az útkat ide jövet úgy intézte, hogy a Keré-

nyesy-birtokból sokat látott a miniszter s a mit látott, az tetszett is neki. Mikor pedig elmentek, a könnyű kis kocsin Lóránddal Myra járt elől; míg a miniszter feleségével a landauerben követte a jegyespárt.

Akkor már a miniszter mutogatta feleségének Lóránd örökségét. De a miniszternét nem érdekelt semmiféle gazdálkodás s így nem is értette, milyen kitűnően tartott birtok az. Csak a számbeli értékéért érdeklődött. De azt már igen tudta méltatni, úgy az antik nehéz ezüstholmit is. S annál, a sokból még többre következtetett. Szerette volna, ha az öreg úrasszony minden ezüstöt, ékszeret megmutat neki. Adott is erre alkalmat. De Kerényesy né mindig a saját útján járt és nem hagyta magát a mások ösvényére téríteni.

Mikor elmentek, megtalálta Lóránd jegyzőkönyvét. Több ízben látta a kezében, a mint a házban Myrával járkáltak együtt s jegyezgettek belé.

Most aztán az öreg úrasszony megnézte, mit írtak föl azok a kis könyvbe. Ott pedig fönt az egyik lapon az állt: «halála előtt» — s a másik oldalon: «halála után». És mind a két helyen felsorolva mindaz, a mit a kedves jegyespár megkívánt az ő házánál s a mit okvetetlen birni akartak. Némely tárgy mellé még Myra is írt meg-

jegyzést, így: «ezt nekem mindenesetre elhozza» — vagy: «erre várhatok».

Egy ilyen tételnél nevetett föl Kerényesyiné s rábólintott.

— Várhatsz! — Aztán letette maga mellé a jegyesek kívánságainak bizalmas jegyzékét.

A kertből, föl az alsó útról, épen jött valaki. Könnyű lépésekkel szinte futva közeledett.

Az öreg úrasszony hátra se fordult; pedig tudta, ki jön. Mert mosolygott magában.

De Rózsika csak akkor látta meg, mikor mellette volt.

— Apával a nyiresen keresztül jöttünk; — mondta az üdvözetek után, — s a vendégek is épen arra mentek. Láttam Lórándot és a menyasszonyát.

— Arra mentek? No persze, Lóránd bemutatta nekik birtokomat, mint a sajátját.

— Talán csak azért vitte Myrát a nyiresbe, mert arra olyan nagyon szép a vidék.

— Véded, kis leányom? Csak nem vétett most meg már te ellened Lóránd ezzel az eljegyzéssel? Mondd meg. Megmondhatod.

Rózsika fejét rázta.

— Nem, dehogy! Szegény kis Lillának halála után ugyan azt mondta, hogy a közös bánat kettőnket egybeköt. És mi most már összetartozunk. Egyszer aztán átfogott és fejét a vál-

lamra akarta hajtani, mert hogy mi ezentúl már így leszünk.

— No és te?

— Én eltoltam s talán el is löktem és azt mondtam: mi így sohasem leszünk.

— Helyesen. Mert én már kissé féltettelek, hogy a bánat közelebb hoz Lórándhoz. — De akkor, mit mondott aztán neked?

— Hogy szívtelen és önző vagyok s hogy ez a ridegség épen nem illő fiatal leányhoz.

— Persze, a hiúsága kapott sebet s az talán igaz fájdalmat okozott neki.

— Aztán azt mondta: tudja, miért bánok így ő vele. S ezért boszút is állhatna valakin. Elgázolhatná. De az a valaki már úgy is a földön fekszik, a míg ő emelkedik, följebb és följebb.

— Boszút állhatna valakin? — s Kerényesyné elfordította tekintetét Rózsika piruló arczáról. — Lehet, hogy boszúálló is. Hisz a modern gondolkozás minden bűnre rábuzdíthatja.

— Talán csak azt akarta megtudni, reám ijeszthet-e ezzel? Nem hihetem, hogy csupa gyanúból rosszat tenne valakinek. Hiszen mikor én azt mondtam, hogy emelkedésében Myra keze gyorsan följebb ránthatja, akkor elnevette magát. — Maga miatt, Rózsika, majd elfelejtettem Myrát. Jó, hogy eszembe hozta, mondta. S ezen aztán én is nevettem.

— Ez Lóránd, ez ő! — nevetett az öreg méltóságos asszony is. — Most már aztán egy úton is futnak Myrával. És jobb így! — mondta aztán komolyan — sokkal jobb így. Szegény kis Lilla, megmentette az ő képzelt boldogságát s te is, Rózsika, te is megmentetted magadat a biztos boldogtalanságtól. — Hanem Myrával összeillenek, hisz már azon tanakodik együtt a szerelmes pár, hogy mit berheljenek el tőlem halálom előtt és halálom után.

S oda nyujtotta Rózsikának a krokodilbőrbe kötött szecsessziós jegyzőkönyvet, hogy olvassa.

Hosszú sorban volt ott a fölnyílt lapon följegyezve az antik ezüstmű, az atlaszfényű lenabrosz s asztalkendők, a régi öblös szekrények, berakott asztalkák s minden értékes apróság — a mit csak láttak. Végül még oda firkantva: «Nem hagyjuk a bőrében!»

Rózsika szinte rémülten fordította át a lapokat, hogy mintegy önkéntelenül elfedje azt az öreg nő előtt, hogy megkimélje annak látásától. De az egyik átfordított lapon megakadt a tekintete ezen a két soron: «Palotay Marcellnak véget vetni. Megtettem».

— Jézus, Mária! Mit tett neki? Már két nap óta nem láttam! — és elsápadva mutatta a sorokat Kerényesynének, ki megnyugtatta fogta meg remegő kezét.

— No, az élete ellen nem ment. Hisz Marcell két nap óta többnyire itt van. Hanem a vagyoni bukását siettethette. Talán a törvény eljárását sürgette meg ellene, hogy a hazájából kiűzze.

— Hisz az sikerült is neki. Édes atyám beszélt Marcellal, mióta a Palotay-birtok eladására kitűzték az árverést s akkor mondta Marcell, hogy most ő is a kivándorlók közé áll. Elhagyja Európát; — s Rózsika lehajtotta fejét a kerti pad karjára.

— Már itthon marad. Tegnapelőtt hivatam. Szegény fiú azt hitte, hogy a bátyja talán nekem is tartozott. És hogy mentette, hogy védte azt a rossz testvért, a ki őt kipusztította. Csupa szeretet és részvét még most is ahhoz a tékozló öngyilkoshoz. Bizony kevés ember beszélne így arról, a ki őt szégyenbe hozta s anyagilag kipusztította.

— Oh, Marcell olyan nemeslelkű! — s Rózsika szeme könybe borult. — Mikor szegény kis Lilla a bál után olyan nagyon rosszul volt, minden nap eljött hozzánk és féléjjel is apámnál maradt. Egyszer, mikor Lilla legrosszabbul volt, én kétségbeesve a kertbe szaladtam. Marcell utánam jött s a szűz Mária-szoborhoz vezetett és úgy kért: «Imádkozzon; az megnyugtatja. De a hideg köre nem szabad letérdepelni». És mindig kész volt bármilyen szolgálatra. Csak mióta a bátyja elpusztította magát s vagyoniilag őt is, azóta nem jön hozzánk.

— No, én eddig nem törődtem a Palotayfiúkkal. Az apjukat ismertem, engem akart nőül venni. De én sohasem szenvedhettem azt a képzelődő, hiú bolondot. Ezért aztán ő ellenségem volt és haszontalan pörösködésekkel bosszantott. Pedig akkor már egy bécsi milliomos kereskedő leányát vette el. Szegény asszony! Szinte eszelős lett mellette, olyan zsarnoka volt, annyira gyötörte. Zoltán az apja kedvencze volt, egészen ő nevelte.

— De Zoltán még az apjuk életében eltékozolt jóformán mindent.

— A Marcellét nem; — mondta Kerényesyné. — Azért az öreg halálos ágyán Marcellre bizta testvérbátyját. S megfogadtatta, hogy mindenét megosztja vele. És most Zoltán halott, Marcell meg mindenéből kipusztítva, kivándorolhat hazájából, hogy valahol idegenben nehéz nyomorúság közt kezdjen új életet.

— Hát mégis elmegy? — sóhajtott Rózsika.

— No, úgy lenne, ha engedtem volna. De mikor nekem a doktor ezeket beszélte az öreg Palotayról s a fiairól, akkor azt is elmondta, hogy mikor a két fiú Pozsonyban volt, Zoltán mint huszártiszt estéről-estére a *Zöld fánál* dőzsölt pajtásaival. Marcell meg azalatt nélkülözések közt tanult és elvégzett két osztályt egy évben. Mikor pedig Zoltán

a pazar estélyeken az őszi baraczk darabját forintjával fizette, Marcell ugyanekkor, télvíz idején rongyos czipőkben járt. Ő a gimnáziummal a nélkülözés iskoláját is járta. Az pedig egész embereket nevel. Jó volt nekem ezt megtudni. Mert mikor aztán Marcell följánlotta Zoltán vélt adóssága fejében vagyonának utolsó maradékát, akkor elhatároztam, hogy megállítom a sors kerekét és nem hagyom őt elgázolni.

— Oh, drága néném! Hogyan? Mit mondtál neki? — esdekelt Rózsika.

— Azt mondtam, másként is rendezhetjük az ő ügyeit. Én átveszem a birtokot zálogba annyi összegért, mint a mennyiért elakarják adni. — Szokás volt ez nálunk magyaroknál, hogy az urak elzalogosították egymásnál a birtokukat s aztán a mikor lehetett, visszaváltották.

— Hála Istennek! Így legalább jó kézben lesz. Habár tudom, hogy én többé vissza nem válthatom; — mondta Marcell sóhajtva.

De én meg rámondtam:

— Az azért az ön kezén marad, Marcell, mert én rögtön bérbe adom magának, sőt még a magam birtokát is hozzá. És így a két bérletből lassan le-törlesztheti a zálogkölcsönt.

— Istenem, mit mondott erre? — sürgette Rózsika.

— Nem szólt semmit, sőt el is fordult s pár lépésre előre ment. De aztán visszafordult s akkor se szólt, csak a keze remegett, a mint megfogta a kezem s megcsókolta. Én ezt úgy vettem, hogy megkötöttük az egyességet és csak akkor kezdtem őt megszidni.

Rózsika esdőn nézett az öreg úrasszonyra.

— Bizony nem válogattam a szavakat! — nevetett Kerényesy né. — Szemére hánytam, hogy ez a hazaszeretet, ez a fajszeretet? Kivándorolni, mint valami tót napszámos. A kötelességnek, a haza és a saját maga iránti kötelességnek más az útja. Talán annyi már a józanlelkű, munkaszerető, becsületes szívű férfi itthon, hogy már idegenbe tékozolhatjuk? Itthon kell kitarítani, dolgozni kézzel, észszel, szívvel. Visszaszerezni, a mi elveszett. Megtartani az ősi birtokot és saját magát hazájának. Ennek a szegényedő, pusztuló édes magyar hazánknak egyetlenegy derék fiát sem szabad elveszteni. Hisz annyi bátor, erős munkával, mint oda künn az idegenben, itthon is épen úgy szerezhet vagyont, sőt itthon még tisztességet és nagyrabecsülést is nyerhet hozzá. Végre megszólalt, hogy az mind szent igaz, a mit én mondok; de az ő lelkiismerete nem engedi elfogadni az én nagylelkűségemet. Mert ő nekem semmi vagyoni biztosítékot nem adhat. De arra aztán ráförmedtem: hát a becsület nem

nagyobb biztosíték, mint a pénz? Aztán az az ajánlat tőlem nem nagylelkűség. Az nekem hasznomra lesz. Ebben ő kételkedni akart, de én azt nem engedtem meg. És így most már rendbe jöttünk.

Most Rózsika is, mint előbb Palotay Marcell, szónélkül szorította ajkához az öreg úrnő kezét, a ki folytatta.

— Egyelőre Marcell itt fog lakni, mert szükségem van rá. Valahogy nem vagyok már a régi; vagy a régi vagyok s épen az a baj. Mert gyöngeltem arra, hogy haragudjak. Pedig a nélkül nincs, ahhoz meg erő és erély kell. Nekem meg annak a szegény gyermeknek a halála valami bénaságot hagyott a szívemben.

Rózsika szeme egyszerre könybe borult.

— Az én szívemben is gyógyíthatatlan seb maradt.

— Pedig jobb így! — mondta az öreg úraszszony. — Jobb, hogy Lilla elment, a nélkül, hogy megismerte volna a szenvedést, a mit Lóránd olyan bőven osztott volna neki.

— Szegény kis Lilla! — sírt Rózsika, — én néha azt gondolom, hogy most már tudja, mert onnan látja, milyen Lóránd.

Kerényesyné fejét rázta.

— Nem hiszem. Az Isten jóságos keze bizony-

nyal eltakarja azt előtte. Vagy kioltja lelkéből az oknélküli érzelmet.

Ekkor az országútról közeledő ló vágatása halatszott.

— Ez Marczell; — szólt az öreg úrnő, mire Rózsika rögtön fölállt, hogy távozzon.

— Nem úgy, kis leányom. Te csak maradj itt szépen. Mire Marczell ide jön, addig még valamit elmondok neked. Belátod, hogy én így elgyöngülve, nem gazdálkodhatok magam s nekem Marczellt okvetlen le kellett kötnöm. Azért mikor őt szomorúan habozni láttam, azt is mondtam neki, hogy idegenbe a boldogság nem mehet utána, míg itthon rátalál.

Rózsika arczára szorította két kezét.

— Igen, kis leányom. De ő erre szomorú büszkeséggel mondta, hogy koldusszegény s így a boldogság után nem nyujthatja a kezét és nem hívhatja magához egyetlen szóval sem. Én hát megígértem neki, hogy a boldogság elébe fog menni, megfogja a kezét és részt fog kérni az ő becsületes munkálkodásából; és...

Marczell éppen belépett a kertrenyiló széles ajtón.

— És — folytatta Kerényesyné, — most majd elébe fogsz menni, Rózsika, megfogod a kezét és megmondod neki, hogy te jóban-rosszban vele akarsz maradni.

Ezzel az öreg úrasszony fölkelt s befelé indult. A mint összejött Palotay Marczellel, odaküldte őt a leánykához.

A komoly fiatalember a szokottnál is komolyabban ment Rózsikához. S míg megállt előtte, kalapját kezében tartva, széles fehér homloka verejtékes lett az elfojtott belső indulattól.

A leányka pedig nem tudott mindjárt nyugodtan helyes szavakat találni. Csak megindult a kert felé, Marczell hallgatva ment mellette. Végre is Rózsika szólalt meg.

— Édesatyámnak nagy megnyugtató lesz, hogy ön nem megy el... És azzal a néninek is jót tesz, hogy itt marad.

Marczell egy ideig hagyta így beszélni, de aztán egyszerre közbe szólt, hevesen tiltakozva.

— Hát olyan gonosz embernek tart engem, a kinek nehéz a hála? Inkább azt mondja most nekem: iparkodjál minden erődből meghálálni ennek a rendkívüli nőnek nemes jószágát. Mert mintha csak édesanyád lenne, úgy bánt veled.

— Igen, mintha édesanyánk lenne; — susogta Rózsika.

— Megfogta a kezem, akár egy gyermeknek s a helyes útra vezetett. S még azzal is biztatott, hogy a boldogság is csak azon az úton vár engem.

Rózsika megállt és föltekintett a lehajtott fővel menő fiatalemberre s hirtelen beszélni kezdett.

— Nekem pedig azt mondta a néni, hogy önre ne várjon a boldogság, hanem menjen elébe s nyujtsa önnek a kezét...

Itt elakadt. Marczell is megállt, de egy szóval sem segített Rózsikának, a ki ekkor sírni kezdett.

— Istenem Marczell, hát ha azt hiszi, hogy én... hogy talán velem lenne boldog... Miért olyan kevély...

— Én szegény ember vagyok, Rózsika; — mondta végre elfojtott hangon, — én földhöz ragadt szegény vagyok.

— De ön nemes szívével sokkal gazdagabb, mint más... mint a leggazdagabb! És ha azt hiszi, hogy a boldogsága az én kezembe van letéve...

És mindakét kezét odanyújtotta az ifjúnak.

— Az Isten áldjon meg, édes, szelid galambon, ezekért a szavaidért! Sohasem fogod megbánni, hogy bíztál bennem! — s egyszerre csókolta mindakét odanyújtott kis kezét.

Később, mikor Rózsika kezét karjába fűzve, visszaindultak a házba, Kerényesyiné elébük jött.

— Fiam, — mondta komolyan Marczellnek; — tudja, én Rózsikát úgy szeretem, mint leányomat, most hát mellette már maga is a fiam lesz. Azért

mondom, hogy sohse felejtse el, hogy ő magát minden férfinél különbnek tartja a világon.

— Sohasem fogom elfelejteni, úgy áldjon meg az Isten, hogy második édesanyám kezéből kaptam a földi boldogságomat. — Sohasem fogom elfelejteni, hogy mennyi szeretettel tartozom mindkettőjüknek. — Hisz mindaketten olyan nagy áldozatot hoznak nekem, hogy én azt soha, soha eléggé meg nem hálálhatom! — S Marczell könnyezve csókolta meg az öreg úrnő kezét.

— Ne túlozzon, fiam, — fordította tréfára Kerényesyné. — Maga hasznomra lesz nekem. Hogy pedig Rózsika önt választotta, az nemcsak az ő érdeme, de épen úgy a magáé is. Unokaöcsémet nem tartotta arra méltónak. És jobb így!

XII.

KÉT ESKÜVŐ.

I. Divat szerint.

Budapesten az egyetemi templom előtt a díszes úri fogatok hosszú sora várt az előkelő fényes násznapra.

Bent, a délszaki virágházzá átalakított templom annyira megtelt nézőközönséggel, hogy a szertartásból ugyan édes keveset láttak.

Azzal vigasztalhatták ugyan egymást, hogy majd az esti lapokban elolvashatják a többit.

— De az ujságok mindent és mindenkit csak magasztalni fognak; — nyafogott egy pohos bankárné kövér leánya. — Mert a riportereket is mágnásfogat hozta ide.

— Majd elmond neked a báró Radóczy mindent; — vigasztalta fenhargon az anyja.

Szélről ültek a templomi padban s az új házaspár épen átment mellettük.

Myra már Lóránd karján. Fényes gazdag menyasszonyi ruhájának hosszú csipkés uszálya messze elválasztotta az utána jövőket.

— Nézd, gyémántok vannak a koszorújában? — sopánkodott keservesen a bankár-leány anyjához.

— Az nem a koszorúban van. Az diadém-párta. Már tegnap mondta a báró Radóczy, hogy gyémánt diadémot kapott a vőlegény anyjától.

Kerényesyné menyasszonyi ajándékát, a magas koronás fésűt alkalmazta Myra a bokrosan szétálló narancsvirág koszorúba, miután Lóránd elhitette vele, hogy az Bornemissza Anna fejedelmi koronája volt s anyai ágon leszármazott örökség a családban.

— És nézd, őt? — kesergett tovább a bankár-leány; — az attilája csupa aranyból szerencselóher.

Lóránd rózsaszín selyem attiláján az aranyárnyalatú négyeslóher-ágazatok s fehér szegfű-bokréták Myra tervezete szerint voltak himezve. De a gyöngybogláros gombok s meggyzín bársony mentén a drága művű mentekötő s ékköves öv a Kerényesy-család megőrzött ősi kincseiből került s az öreg úrnő nászajándéka volt.

A gyönyörű új pár egymáshoz hajolva, ment kifelé. Boldog szerelmes szavakat váltva, — gondolták a nézők.

Lóránd pedig elragadtatva, épen azt súgta Myrának:

— Nagyszerűen festünk! Szájtátva bámulnak.

— Mit ér? — súgta vissza sóhajtva Myra, — ha Scheibné egy méterrel rövidebbre vette az uszályt. De ezért levonok neki ötven koronát.

— Scheibné? — s Lóránd jobban lehajolt Myrához. — Hát nem Párisból hozatta?

— Ugyan!... Hisz Scheibné volt érte Párisba.

— No, nem baj. Én úgy is három méterre mondtam be az uszályt, hát a lapok három méternek fogják hozni.

— Az egész napomat elrontotta az a haszontalan asszony, — sóhajtott Myra, mikor a szenteltvizet fogadta; mert épen a templomajtóhoz értek.

A fényes fogatok aztán lassan, rendben elvitték a ragyogó díszes násznépet.

A miniszter fogatán az örömapa Kerényesynével ment.

Az új politikai komplikációkról beszéltek, de a miniszter a mellett némi gyöngéd büszkeséggel tekintgetett le mentekötőjére, mely a renaissance-művészet remeke volt s most először viselte, mint Kerényesyné ajándékát, melyet ő csak hódoló lovagiassággal viszonzhatott.

De az öreg úrnőt mellette egészen elfoglalta a békéthírdető csár magatartása.

Most a méltóságos asszony is díszben volt; fekete bársony ruhát viselt, valami régi aranyhímzésű csipkéekkel. De még apró drágakövek s gyöngyök is ragyogtak a csipke himzetén.

Az aranyos gyöngyös főkötő ferdére billent ugyan a fején, a mint fölbuzdulva fejtegette, hogy az idealizmus csak akkor van helyén, ha reális erélylyel látnak a keresztülviteléhez. Erélyesség nélkül az idealizmus nem más, csak ellágyulása a korszellemnek helytelen irányban.

Egyszerre elakadt s elnevette magát. Mert beszédje alatt feljebb rántotta ruháját. Kereste a megszokott helyen a kényelmes házi ruhák zsebét. S a felrántott ruha szegélye alól kilátszott a tarka himzett reggeli czipő, a mit lábain hagyott a szobaleány.

Elnevette magát és nem bánta, hanem erélylyel kelt ki tovább is a békecsár bágyadt idealizmusa ellen, míg a palotáig értek.

Ott azalatt a kisebb elfogadóteremben Myra már cercle-t tartott. Fogadta az egymásután érkezők szerencsekívánatait.

Az öreges Ráthy miniszteri osztálytanácsos egész idő alatt ott ögyelgett körülte. De azért az üdvözlétével legutolsónak hagyta magát. Megvárta míg

a többi már mind hajlongott a ragyogó szép menyasszony előtt s Myra fáradtan nézett hátra. Akkor Ráthy nagy szolgálatkészséggel tolt oda egy karszéket.

Mikor Myra leült, Ráthy sunyin meghajolva rázta magát előtte.

— Én bizony egy szóval se mondom azt, a mit a többiek. Mert engem majd a méreg esz meg, hogy maga így máshoz ment. Nizza legfényesebb napján ütött belém a mennykő, mikor megtudtam, hogy magának ma lesz az esküvője. Miért nem várt meg.

— Meddig vártam volna? — nevetett a menyasszony. — Addig tán, míg magát négyen[ahagyják özvegyen.

— Hisz kettőt már akkor elhagytam maga miatt. A negyedik meg csak rágalom-ártalom. A harmadik asszony pedig főispánsághoz segít. Az is hát csak maga miatt volt még meg.

— Mi is főispánok leszünk, csak még nem választottam magunknak vármegyét, — veté oda Myra.

— Ugyan?

— Igen. Biztosra ígérték. Mire visszajövünk a nászútról a főispánság már meglesz.

— Addig én azt szétintrigálok. Nekem azok le vannak kötelezve.

— Csakhogy én asszony vagyok és ismerem asszonyi hatalmamot.

— Persze, hogy ismeri! De még fokozhatta volna, ha engem megvár. Mert minő szépítőszereket hoztam én Nizzából! A legújabb, legdivatosabb szépítőket. Sarah Bernhard legtitkosabb szépítőszereit.

— Mi csak angol cosmetiquet használunk. Londonból hozattuk expresse. Francia nekünk nem is kell; — intett elvetően Myra. — Az nagyon meg is látszik. Magán is látszik a Sarah Bernhard.

— Igazán látszik? Hol? — dugta közel fejét az öregedő don Juan. — De maga csak tréfál. Inkább mondja meg: hová mennek nászútra?

— Egyiptomba.

— Én is magukkal mehetek. A szabadságom úgy is még két hétre szól. Olyan lesz, mintha velem jönne nászútra.

Myra fölkaczagott s menyasszonyi bokkrétájával rácsapott a vén léhának felé nyújtott kezére.

— Ez a beleegyezése? — s Ráthy megfogta a bokkrétát, de a mellett meglátta, hogy Kerényesyné mögöttük áll. Rögtön felé fordult.

— Mit mond méltóságos asszonyom a mi beszédünkhöz? A vidék még nem ilyen léha? Mi? — s elkezdte magát Kerényesyné felé alázatos arczatlansággal csóválni, mint egy ütésre váró úszkár.

— Az jutott eszembe, hogy magát, tanácsos,

talán épen a tölem elszedett adópénzből fizeti az állam. S hogy ilyen haszontalanságokra fecserli az én szorgalmam árát.

— Ja-ja-jaj! — s Ráthy két kezével fogta meg csupaszra nyirt koponyáját. — Milyen materialisztikus manapság a vidék. Mikor még a legkiválóbb asszonyok is csak az adó-garasokat emlegetik az országos érdemmel szemben. Nem olvasta méltóságod még elég bőven fölsorolva az én érdemeimet, lapokban, könyvekben? Írásban és képben?

— Azt ön maga írta önmagáról.

— Legyen. De az állam még keveset is honorál a nagy haszonért a mit én hajtok, végzek. S a mi nem is lehet mind leírva, mert azok a kegyelmes urak intim ügyei.

— A kegyelmes urak intim ügyei nem tartoznak az államra; — mordult rá Kerényesyné.

Myra akkor már nem volt ott, Lóránd még előbb jött érte. Az érkező miniszterelnök elébe vitte.

— Hogy nem tartoznak az államra? — súgta halk bizalmasan Ráthy az öreg úrnőnek. — Hiszen épen ezek az intim ügyek uralkodnak a kegyelmes urak hangulatán és irányítják tetteiket. S így igen fontosak az egész országra. De majd elpletykázom méltóságos asszonyomnak a legislegújabbat, a miért épen most Saint-Remoban jártam; — s ezzel a karszéket, melyen előbb Myra ült, oda-

tolta Kerényesynének. — Épen e miatt fogok most egy fokkal feljebb emelkedni. És méltóságos asszonyomnak mélyebben fog kellene benyulni a pénzes-zsákba, hogy engemet jobban jutalmazzanak! — vihogott a vén léha.

Kerényesyné az arannyal kivert nagy ébenfa legyezőt úgy fogta, mintha pálcza lenne, ütésre készen.

— Tudja, tanácsos, a maga érdemeit csak Dániában jutalmazhatnák meg méltólag.

— Hogyan? Mit? Miképen jutalmazzák Dániában az ilyen sokoldalú érdemeket?

— Behozták a botbüntetést.

— Borzasztó! — nyafogott Ráthy, — és méltóságodhoz nem is illő barbár élvezet, az eleven emberi test puffogatására gondolni!

— Mit akar? A legcivilizáltabb állam, az angol is az elevenek érdemeit fizeti így. És mint írják: sikeresen. Legalább nincs rá eset, hogy meg kellene ismételni.

Ezzel az öreg úrnő nevetve fogadta el a miniszter karját, a ki épen érte jött, hogy a kormányelnök üdvözlésére vezesse.

II. Szív szerint.

Két hét múlva, az alsó-kerényesi templomot már kora reggel óta díszítették lombbal-virággal. Kerényesné rendelte el. Mert Felső-Kerényesen nincs templom, azért Marosy Rózsika esküvőjét Palotay Marczellel itt fogják megtartani.

Az iskolás gyermekek egész hada ott nyüzsgött, lábatlankodott. Meghordták virággal a templom minden zugát.

A fiatal néptanító reggeli öt óra óta köttette föl a virágos lombkoszorúkat. Utoljára hagyta, a fehér rózsakoszorút, melyet Rózsika küldött a gyönyörű-szép szűz Mária-képre. Ez *Barabino* csodaszép Madonna «Quasi Oliva in Campis» festményének másolata volt s Rózsika áhítatos szeretettel festette az egyik mellékoltárra. De most ezt is a főoltárra állították. S az illatos fehérrózsakoszorú rajta, mintha még a kerthez tartozott volna, melyben a szűz anya pihent az édes szent gyermekkel. Így a szép kép még elragadóbb volt.

Mikor mindennel elkészültek s még a templomon végig a szőnyeget is tele hintették virággal s a tanító épen haza küldte az öreg Kristófot s a Sándor inást, akkor megjelent a méltóságos asszony rövid kék vászon-ruhájában, hálófőkötője fölé vett kerek szalmakalapban.

Maga jött utána nézni, rendben lesz-e idejére minden a templomban.

A tanítót ott találta az egyik padban, összekulcsolt kezeire lehajtott fővel.

Elaludt — gondolta Kerényesyné.

— Szabó! — szólította főnhangon.

A tanító fölriadt. Az öreg úrasszony akkor látta, hogy a fiatalember nem aludt, hanem sírt. Hirtelen végigvonta ugyan kezét arczán, de azért mégis látszott a sirás nyoma.

— Minden készen van? — kérdezte az öreg úrnő s úgy tett, mintha észre nem venne semmit.

— Igenis, — sietett a tanító felelni. — Legutoljára hagytam a fehér rózsakoszorút, hogy el ne hervadjon. A gyermekek is rendben tudják az üdvözlő éneket. Nem tudom, — kezdte akadozva, — magam is akartam... szerettem volna... a menyasszony ő nagyságának elmondani hálámat, hogy olyan kegyes volt az iskolához. De talán csak írásban nyújtom át. Mert talán meg leszek hatva... és nem fogom tudni elmondani a költeményt.

— Persze, akkor jobb lesz, ha írásban adja át. Ha gondolja, hogy köszönni valója van.

— Hisz tetszik tudni, hozzám is milyen kegyes volt. Ha méltóságos asszonyommal az iskolába jött, mindig tudakozódott az én irodalmi sikereimről is. Most hát... most, hogy elmegy... mintha

a nap menne le az égről. Mért is éljek már mostan? Inkább meghalnék...

Kerényesyné elképedve nézett a kétségbeesett, nagyon fiatal emberre, ki önuralmát teljesen elvesztve, sírva tördelte a kezét.

— Ostoba gyerekember! — förmedt rá aztán. — Magának szép pályája van, a melyen hasznára lehet a nemzetének. Manapság mindenkinek a helyén kell maradnia, mint a katonának az őrhelyen. Éljen a kötelességének s a személyes boldogság majd magától is megjön. Czéltalan és oktalan epekedéssel ne foglalkozzék.

— Ne méltóztassék haragudni. Nem tehetek róla, — esedezett búsan a fiatalember.

— Nem haragszom már; — csillapult az öreg úrasszony; — és azon leszek, hogy maga innen elkerüljön, előnyösebb állásba. Azt az alkalmi verset pedig tartsa meg magának, nem szükséges átadni.

Ezzel végkép lesujtotta, de fel is emelte Szabót. Búsan lehajtott fejét felkapta, kiegyenesedett, kabátját helyre rángatta és mivel épen kiléptek a templom ajtaján, harsány hangon rákiáltott a tépászkodó iskolásgyermekre.

A déli órákban aztán fehér rózsákkal diszített hintóban Kerényesyné kísérte Rózsikát a templomba. Velök szemben az alacsony ülésen, a menyasszony

két kis testvéröcsce ült, mint vőfélyek, igen nagy fehér *Merveille de Lyon* rózsákkal kis keblükön.

Csak a legszűkebb családi körben tartották az esküvőt.

Rózsika könnyű fehér ruhájában, mint égi angyal állt az oltárnál, mintha még az égben burkolták volna be az illatos fehér fátyolba. Marcell gondolta így s szive csordultig megtelt áhítatos szerelemmel iránta. És az eskü, szavait, mintha a mennyei atya kezébe tette volna le.

Rózsika pedig föl-föltekintett a gyönyörű madonna-képre. S mintha most onnan a fehér rózsakoszorúból a szűz anya áldólag nézett volna le rá s az édes szent gyermek mintha még mosolyogva intett is volna a zöld ággal, melyet szent kezecskéjében tartott, mikor a menyasszony oltalmukba ajánlotta szive boldogságát.

— Drága szerelmem, — súgta Marcell Rózsikának, mikor már mint hitvesét vezette ki a templomból. — Az Isten áldjon meg, hogy szeretsz.

— Oh, Marcell, hisz már megáldott, mert te szeretsz; — susogta Rózsika édes szeretettel.

— Nézze, édesanyám, — rángatta meg egy növendék leány anyja kabátját az egyik pad szélén; — úgy-e olyanok, mint két szelid galamb?

— De még annál is szebbek; — bólított az asszony.

Kerénesyné az örömapával ment s mosolyogva intett az új pár után.

— Mennyi virágot hordattunk az első útjokra s ezek most nem is tudják, hogy virágokon mennek, mert olyan boldogok, mintha az égben járnának.

Estefelé Marczell új otthonába vitte Rózsikát. A vendégek mind elkisérték, de csak Alsó-Kerénesyig. Ott az öreg méltóságos asszony házánál megmaradtak a többiek.

Az új pár is bement.

— Itt még nekem is búcsút kell vennem, — mondta Rózsika.

És ott Kerénesynének nagy jószágát mind a ketten még egyszer megköszönték szeretettel és hálaival.

— Édesanyánk; — rebegte sírva Rózsika.

S Marczell is csak azt ismételtette: — Edes kedves jó anyánk.

Épen egyedül voltak akkor az öreg úrasszonyal az egyik szobában s még le is térdeltek előtte.

Kerénesyné nagyon megilletődött s úgy is áldotta meg őket, mintha valósággal édes gyermekei lettek volna.

Mikor aztán távoztak, Marosyné a szögletszobába ment, a honnan még egyszer megláthatta a dom-

bon fölkanyarodó hintót, mely Rózsikát új otthonába vitte. Sírva nézett leánya után.

Kerényesyné vele volt s nevetve rázta meg a kis kövér nő vállát.

— Ne sírj már, Izabella. Csak esküvő előtt illendő a sírás.

Marosyné is nevetni próbált.

— De látod, mikor úgy aggódom. Hátha rosszul üt ki a bérlet? Olyan bizonytalan sors elé megy az a szegény leányka...

— No, te már megint ma veszed magadra a holnap gondját! — vágott szavába türelmetlenül Kerényesyné.

— Bocsáss meg, Borbála, ha félttem Rózsikát, hisz a leányom.

— Jól van, megbocsátok. De azért bolondság őt félteni, ha én nem félttem. Már pedig az én leányom is. Legalább ő azt mondta az előbb nekem: édesanyám! De te azt ne fájlald, Izabella, mert én a Marcell részéről lehetek az édesanyjuk.

Marosyné rábólintott.

— Hisz én nem fájlalom. Mert a gyermekeim úgy is talán jobban is szeretnek téged, mint engem. És te is jobban szereted őket, mint engem.

— Ne beszélj bolondokat, Izabella! Nem szeretlek én téged sokkal régebben, mint a gyermekeidet? Volt jobb embered a zárdában is, mint én?

Hogy mindig szidtalak az csak a javadra volt. Aztán, mint idősebb fölhasználtam azt az előnyt is, és kedvemre javítottam rajtad. Ha nem szerettelek volna, hagylak a hibáiddal nagyra nőni.

— Oh, hisz tudom én azt, hogy te mindig mindenben csak a javamat akartad. Hisz még azt is csak neked köszönhetem, Borbála, hogy vagyoniilag nem pusztulunk, mint mások, de még gyarapodunk. Mert te nem csak példával, hanem okos jószóval is buzdítod a férjemet. És tudom, azt is csak neked köszönhetem, hogy Endre még most is, húszéves házasságunkban, szeret és jó hozzám. Mert te mindig dicsérsz előtte s olyan jótulajdonosságokat fedezel föl bennem, a mit senki más észre nem vesz. Hisz más asszonyok csak a hibáimra vadásznak, hogy figyelmeztessék rá a férjemet.

— Mért nem kergeted ki őket? — nevetett az öreg úrnő.

— Nem lehet, mert négyszemközt aztán agyonmagasztalnak. Épen ellenkezőleg tesznek, mint te Borbála. Te ha magunk vagyunk megszszidsz, de mások előtt mindig védelmezel.

— Mert szeretlek, — mondta egyszerűen Kerénesyné. — Lásd, most is csak azért haragszom; mert sajnállak, hogy így ok nélkül gyötröd magad. Hisz én ismerem Marcellt s tudom, hogy tetőtől-talpig becsületes. Gyöngéd, önfeláldozó,

eszes, munkás férfi. Nem is kívánhatsz különbet Rózsikának. De ilyenek vagytok ti rövidlátó mák. Lórándra, a léha, könnyelmű, önző Lórándra rábízta szegény kis Lilla sorsát, pedig az biztos szenvedés elé ment volna. De te még örültél, mert Lóránd sorsa addig olyan sima volt, mintha tánczteremben élt volna.

— Hisz én csak az anyagiak miatt aggódom. Egy bérlőnek a sorsa...

Kerényesyné újból megharagudott.

— Te most is olyan vagy, Izabella, mint kisleánykorodban. Akkor is egyre azért a gyámoltalan sopánkodásért szidtalak. Szidtalak érte, de mindig segítettem is rajtad; — fordította nevetésre az öreg úrnő. — No, hát most is azt fogom tenni.

Ezzel odament íróasztalához, felnyitotta s egy hosszúra összehajtott papircsomót vett ki a fiókból. Odaadta Marosynénak, azzal kiment a vendégeihez.

Mikor egy idő múlva bejött, akkor sírt csak igazán Marosyné. Sírt és zokogott.

— Nem érdemeljük mi ezt, Borbála... nem érdemeljük! — tördelte végre.

— Hallgass kérlek és ne túlozz! — förmedt rá Kerényesyné. — Vagy azt hiszed, hogy Rózsika ok nélkül nevezhet engem édesanyjának?

Marosyné lehajtotta fejét.

— Istenem, hisz én... én vagyok az édesanyja!

És én nem tehettem ezt érte! De hát még több gyermekem is van. És te... te...

S a kis kövér asszony arcán csak úgy ömlött végig a könny.

Előtte az asztalon feküdt szétnyitva Kerényesyné végrendelete, melyben az állt, hogy Marczell a birtokán fekvő zálogkölcsőnnel törvényes hitvesének, Marosy Rózsikának, tartozik. Már hivatalosan is át van ruházva.

— Miként? Oh, miként hálálja meg ő?... de ők?... és mi is mindnyájan, ezt neked, Borbála?! — kiáltott föl végre Marosyné.

— Ott van az is; — nevetett az öreg úrnő s megveregette Marosyné kövér arcját, mint azt fiatal leánykorában szokta tenni, a nálánál sokkal kisebb leánykának.

— Ott van a végrendelet utolsó soraiban: *Mondjatok egy «Ave Máriát» értem.*

Marosyné fölsikoltott.

— No, no, — csitította nevetve a méltóságos asszony, — hisz nem mindjárt. Hanem annak idején. Ha már én nem tehetem.

TARTALOM.

	Oldal
I. A megfordult koczka	5
II. A nyomorék	19
III. Péter felesége... ..	29
IV. Nem hiába Éliás	39
V. Lábánál zöld koszorú van	51
VI. Polgári estély	62
VII. A rózsában féreg	74
VIII. Lilla menyasszony	88
IX. A miniszter leánya	99
X. Szegény kis Lilla	115
XI. Jobb így	126
XII. Két esküvő... ..	141

A Szent-István-Társulat kiadványai.

A MAGYAR NÉP KÖNYVTÁRA.

Eddig tizenegy kötet jelent meg.

Egy-egy kötet ára csinos félvászonkötésben,
színes borítékban 60 fillér.

Az I., II., III. és IV. kötet tartalma :

Elbeszélések a magyar nép számára.

Irta *Vincze Alajos*.

Az V. kötet tartalma :

A műhelyből. Elbeszélések magyar iparosok
életéből. Irta *Bodnár Gáspár*.

A VI. kötet tartalma :

Tanulságos történetek. Irta *Kincs István*.

A VII. és VIII. kötet tartalma :

A magyar nemzet története. Elbeszéli *Bodnár G.*

A IX. és X. kötet tartalma :

A magyar föld. Irta *dr. Sziklay János*.

A XI. kötet tartalma :

Mit ígér és mit ad a szociáldemokrácia.

Irta *Nagy János*.

Mindeme könyvek megrendelhetők a

Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

(Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b. sz.)

Részletes könyvjegyzékkel kívánatra ingyen és bér-
mentve szolgálunk.

A Szent-István-Társulat kiadványai.

Fabiola, vagy a katakombák egyháza. Irta <i>Wiseman Miklós</i> . Angol eredeti után fordította <i>Haudek Ágoston</i> . Steinle Ede lovag által rajzolt képekkel. 4-rét kiadás. Füzve kor. 4.80, kötve ...	Kor. 7.—
Ugyanaz, egyszerűbb kiadásban, nyolczadrét alak. Füzve kor. 2.40, kötve ...	3.60
A megszabadított Jeruzsálem. Irta <i>Torquato T.</i> Olaszból fordította <i>Jánosi Gusztáv</i> . Két kötet. Díszes vászonkötésben vörösmetszéssel kor. 6.80, aranymetszéssel ...	7.60
Mindszenti Gedeon legújabb költeményei. Füzve kor. —.60, kötve ...	1.—
A Csendes-Oczeánon. Utazási élmények. Irta <i>May Károly</i> . Német eredeti után ford. <i>Szekrényi Lajos</i> . Kötve ...	6.—
A keresztény nő. Képekkel. Irta <i>Ruschek Antal</i> . Díszes vászonkötésben ...	3.—
Művészettörténeti korrajzok. Bevezetésül a képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta <i>Divald Kornél</i> . I. kötet. 86 képpel. Ára füzve kor. 2.—, kötve kor. 2.40. — II. kötet. 75 képpel. Füzve kor. 2.40, kötve ...	2.80
Áhítat szárnyain. Himnuszok és vallásos költemények. Akantisz V. rajzaival. Irta <i>Bán Aladár</i> . Színes borítékba füzve ...	3.—
Az Úr Jézus szülőföldjén. Paur Géza 38 rajzával. Irta <i>Huber Lipót</i> . Színes borítékba füzve ...	3.—
Márta naplója. A női ifjúságnak ajánlja a Szent-István-Társulat. Kötve ...	2.40
Magyar drámai mesék a magyar ifjúság számára. Irta <i>Pintér Kálmán</i> . Angol félvászonköt. ...	2.—
Szent Imre herceg élete. Élet- és jellemrajz. Irta <i>dr. Karácson Imre</i> . Kötve ...	1.20

